

Cînteia tineretului

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Largul democratism al culturii noastre socialiste

Edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, operă istorică de cea mai mare complexitate, presupune, în primul rînd, făurirea unui om nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, cu un larg orizont de cunoaștere, capabil să se afirme ca un autentic ferment și catalizator al tuturor proceselor de ordin economic, politic, social, cultural și științific pe care le implică accelerarea progresului general al colectivității umane din care face parte. În această ordine de idei este cunoscut faptul că partidul nostru, secretarul său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, acordă o importanță cu totul deosebită educării și formării multilaterale pentru muncă și viață a tinerelor generații, a tuturor membrilor societății noastre. Școala, presa, institutiile culturale și artistice, cu responsabilități directe în realizarea acestui deziderat au fost și sînt investite, în acest sens, cu sarcini concrete, în fața lor fiind așezat cu fermitate imperativul unei acțiuni convergente menite a exercita maximum de influență formativ-educativă asupra conștiinței oamenilor, asupra personalității lor, personalitate ce trebuie să reunească atribuțiile esențiale ale constructorului liber, demn și competent — de azi și de mâine — al socialismului și comunismului pe pămîntul străbun al patriei.

Fără îndoială, unul din factorii majori ai făuririi omului nou îl constituie cultura noastră socialistă. Forța ei de a pătrunde în conștiințe și de a le modela în consens cu cerințele majore ale societății rezidă în inepuizabilul său tezaur de valori, în mesajul profund umanist al acestora și, nu în ultimul rînd, în larga ei deschidere democratică spre înnoire, spre orizonturile gândirii, sensibilității și aspirațiilor omului concret. Această realitate pregnantă a culturii noastre socialiste este cu atât mai evidentă cu cît circulația valorilor nu cunoaște nici un fel de piedici, vitalitatea ei fiind organic legată de raportarea sa permanentă la ansamblul societății, la toate categoriile de oameni ai muncii. Mai mult decît atât, datorită cadrului deosebit de stimulatîv creat de Festivalul național „Cîntarea României” — inițiativă de excepțională importanță a secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — actul de geneză a valorilor culturale și artistice s-a democratizat el însuși, într-un sens foarte larg, orice talent autentic găsind maximum de

receptivitate și de condiții pentru a se realiza și afirma multilateral.

În această privință, democrația culturii noastre socialiste se manifestă pe multiple planuri, capacitatea ei modelatoare, formativă și educativă sporind considerabil. Valorile culturale, artistice, științifice nu mai au un circuit unilateral, subiectul care trebuie să le integreze activ în constelația reperelor esențiale ale personalității sale devenind, la rîndul său, un partener de dialog pe chiar tărîmul creației, al îmbogățirii permanente a inestimabilului tezaur al spiritualității civilizației noastre.

Fiind, o situație aparte în acest amplu proces o au generațiile tinere. Apetența pentru cunoaștere, strîns împletită cu elanul creator, cu nobila voință de a deschide căi și orizonturi noi, caracterizează raportarea tinărului societății noastre la vasta problemă a asimilării creațiilor și dezvoltării neîntrerupte a culturii contemporane. Un număr impresionant de creatori tineri s-au afirmat și se afirmă cu putere în domeniile cele mai diverse ale literaturii și artei socialiste. În poezie, în proză, în teatru și cinematografie, în muzică și plastică, autorii aparținînd generației tinere au creat și creează opere care probează nu doar talent și înalt profesionalism ci, în egală măsură, o înțelegere profundă a responsabilităților majore pe care le implică actul de creație literar-artistice, o situație temeinică pe coordonatele umanismului revoluționar, alături de o continuitate, în forme de expresie noi, adecvate, a marilor tradiții statornicite de înaintași. Sursele de inspirație, apropierea evidentă de viața concretă, de problemele specifice etapei pe care o parcurge societatea noastră dovedesc, la rîndul lor, viabilitatea creației tinere în contextul larg democrație al întregii culturi și spiritualități românești. Sing — toate acestea — mărturie grăitoare ale faptului că, în anii strălucii ai „EPOCHI NICOLAE CEAUȘESCU”, grație gândirii revoluționare, clarvăzătoare a marelui călător al noilor destine de libertate și demnitate ale patriei socialiste, în domeniul culturii, ca de altfel în toate celelalte sectoare ale vieții societății, spiritul viu al democratismului autentic este ferm așezat la baza progresului, la temelie acțiunii formative și educative a valorilor artei, culturii și științei asupra personalității omului nou.

SUPLIMENTUL
LITERAR-ARTISTIC

Peisaj românesc

Pe plaiuri mioritice

În acest număr

● Viața literaturii (pag. 2) ● Dialoguri neconvenționale. Marin Iancu Nicolae: „Dacă scrii, iubește viața și oamenii, cîntă tot ceea ce merită să fie cîntat” (pag. 3) ● Atelier de teatru. Dragomir Magdin: „O clipă de încredere”, Constelații lirice și Prima verba, versuri semnate de Nicolae Motoc și Simion Buia (pag. 6-7) ● Interferențe contemporane — Pledoarie pentru o filosofie a creației (pag. 10).

Angajament

Mă angajez pentru tine, patrie
Să te întineresc în iubire mereu
Cu tot ce am, cu întreaga cinstire
mă adaug numelui tău,
cu orele, cu marea de păsări
ce-o port pentru tine în piept
cu cîntecul, din miera cuvintelor,
cu miinile mele de poet.

...Sărbătoare să-ți fie
fiecare rostire,
clipa pe care o aștept,
să mă înalțe-n eterna iubire
răsăd al timpului prezent.

Mă angajez pentru tine, patrie,
cu tot ce visez, în tot ce exist
aripi să-ți cresc
pentru zborul de miine
al noului ev, comunist.

EUGEN PELIN

Filă spre universalitate

Am avut bucuria ca, la finele anului trecut, să primesc de la un mare cărturar al vremii noastre o scrisoare în care mi se ura ca noul an să-mi aducă, pentru actul de creație, „jucăriea cea mai de preț: liniștea de cuget.”

Nu pentru faloșenie am amintit acest lucru și nici pentru istoria literaturii. Faptul acesta rar îmi aduce în memorie o altă formulare celebră, de data aceasta a lui Mozart, care spunea că, tot pentru nobilul act de creație, avem „nevoie de cuget senin”.

Deci, iată, două feluri aproape identice de a exprima un adevăr esențial, a doi mari oameni din secole și graiuri diferite.

Deci, iată, înainte de orice zidire, lucrare (oare cuvîntul scris nu înseamnă zidire, lucrare?) avem nevoie de acele limpezimi și tăceri pe care nu le adăpostesc decît munții. O punte albă de ani între două râi, acțiune, alpin, conuri de țisă și o primordială turmă cu trei ciobănci.

Magnanima contemplație — de unde izvoarele vin și sînt prîmînte peste timp, împlîndu-se dinî în Mare.

Magnanima contemplație — cînd cerbii își lasă podobebele într-un superb ritual!

Poți avea liniște de cuget dacă ai menire, pace și o stîncă tare care să te țină sub cer. Poți să crezi numai dacă seva vine din rădăcinile strămoșești, iar roadele sînt file ce dau în universalitate.

O iarnă frumoasă se cunoaște după felul cum cade ghinda în păduri, de ger și după felul cum țărani poartă căciuile pe frunzi la nunți și înmormintări.

O istorie are nîmb atunci cînd hotarul lumii trece prin oamenii săi. Un om ilustru spunea că noi sîntem datori de a face mai mult pentru țară decît înaintașii noștri, pentru că le sîntem «ulteriori».

Cîtă vreme crezul nostru este același pentru toți, cîtă vreme un țărăn, care este tatăl meu, mai poate fi arhetipal punînd mirabila sămînță cu călcîiul în pămînt, cîtă vreme bostănăriile copilăriei au aceeași mireasmă, înseamnă că sîntem durabili și neclîntiți și că, peste secole, un alt mare cărturar al acestui pămînt va ura la o confluență de ani (unui prieten mai tînăr) ca noul an să-i aducă „jucăria cea mai de preț: liniștea de cuget.”

CONSTANTIN PREDA

viata literaturii

ARGUMENT

Iată o realitate generoasă din viața literaturii noastre de astăzi: apar foarte multe cărți și aproape toate ajung în mina cititorilor, dar nu toate izbutesc să fie comentate și valorizate. Or, strădania tuturor autorilor se cere pretuită la justa ei măsură, iar lectura cititorilor, mai ales a celor tineri, se cere călăuzită pe întreg teritoriul literaturii contemporane. Pornind de la această realitate și de la acest imperativ, SLAST își propune să publice periodic pagini de recenzii concise și la obiect — fiecare carte indică ea însăși cât de întins trebuie să fie comentariul — semnate de același autor. Oferim astfel, în același timp, unor talenți critici tineri posibilitatea de a-și verifica gustul și intuiția, de a învăța arta laconismului și de a dobândi capacitatea de a se orienta corect în spațiul literaturii; le oferim, în fond, șansa de a-și afirma vocația.

Starea poetică *)

Versurile lui Ioan Evu trădează o stare poetică acută, manifestată într-o lirică tradițională, anacreontică. Viziunea e convențională, încadrată de ramele aurite ale idealismului și solemnității, iar expresia, dezvăluită printr-un pios gest de ștergere a colbului de pe mobilierul poetic stil Biedermeier, și relansare în desuetudine. Unele determinative adjectivale, de pildă, ar fi putut scăpa de acest pericol printr-o plasare „rentabilă” în sintagme originale, dar se pare că autorul își refuză acest lux, preferând combinații lexicale care au adus prestigiu și glorie pionierilor poeziei românești. Iată câteva: „flacăra dogoritoare”, „limbă străveche”, „candelabru stele”, „înțeleștri străbune”, „lumina de marmură” etc.

Poetul e credincios toposului autohton pe care-l cîntă melancolic, într-o perspectivă panteistă: dar sub icoana iubirii se simte cocleala zădufului provincial, al nevoii de evadare, de a preschimba dulce miros al mălului copt în sobă în parfumul amelor al reexistenței, al transcenderii condiției. Invins de osteneala căutărilor, poetul imaginează un recul spre imemorialitatea nondualității inițiale, în nevoia de contopire cu Totul unic. În „Cosmarul unei nopți de iarnă”, o dublură bacoviană, poetul își exprimă dezolarea insurmontabilă a unei existențe formale, în care poezia, în lipsa poezilor, a vieții, devine biciuitoare: „Atunci am început să strig de spaimă / invocându-i pe Stelaru, pe Nichita... / Pe Bacovia. / Dar nu mai era nimeni pe stradă. / Doar zăpada. / Se furișă încet în urma mea”. Și atunci când renunță la canoanele poeziei tradiționale, emancipându-și mijloacele de exprimare prin abordarea versului alb, Ioan Evu scrie o poezie convențional frumoasă și uneori profundă,

*) Ioan Evu, *Somnul în munte*, Editura Facla, 1986.

Arhitectură și stil *)

Realitatea din prozele lui Gheorghe Drăgan, mustind de viață clocotitoare, este redată cu un rafinat patetism, echilibrul și siguranța frazei imbinându-se cu analiza lucidă și expresivitatea scriptoare. Matricea unor tablouri realiste, proiecția unor problematice existențiale, pot fi recunoscutibile în operele unor maestri, cum ar fi Marin Preda ori Augustin Buzura, dar similitudinile structurale țin mai degrabă de universalitatea temelor decît de obedița discretă a mimetismului.

În *Reintîlnirea*, o dramatică poveste de dragoste cu un epilog blind, este transpusă tema înstrăinării, relevată printr-un personaj feminin, claustrat în locuința unui soț tiranic. Eliberarea de conținutul psihotraumatizant al reclusiunii și frustrării sentimentale, se face, ca și în *Refugii* (A. Buzura) prin confesiune, aici sub formă epistolară. Personajele sînt marcate de tornadele interogațiilor clarificatoare, de procese de conștiință, de tangajul psihocomportamental, căutînd să-și domolească apele repezi ale instinctului în oceanul rațiunii, sint încrezătoare în forța propulsivă și regeneratoare a unui determinism etic. Este povestea unei iubiri eliberate din corsetul damnării sociale ale „obsedantului deceniu” care reactualizează estompat, nedefinit, unele patogene din tabloul simptomatologic al trecutului. *Reintîlnirea* este un microroman, modern ca structură, din care nu lipsesc alternările de planuri, narrative, insertia epistolară, a jurnalului, monologul interior, analiza, formulele textuale:

„Citind și transcriind pînă aici, îmi dau încă o dată seama că, de cite ori pune mina pe toc, omul se transformă subit. El nu mai păstrează naturațea relatării orale, dată de ritmul emisiunii sonore, de intonație, pauze, priviri, gesturi. În scris, trebuie să le suplinaască pe toate și efectul este cu totul altul de-

cit cel așteptat. Semnul grafic îl trădează. Il instrăinează, ca să folosesc un termen filozofic, și, în loc de înregistrarea exactă, autentică a faptelor și impresiilor, apare literatura”. În *nuvelele Ioana în primăvară*, aceeași obsesie a elucidării ființei, a sistematizării unui subiectivism desirant, centrată asupra misterului insondabil al femeii. Renegarea pasiunii și dispariția în anonimul unei existențe impersonale o apropie de enigma Otiliei. Spre final, prozele devin mai puțin substanțiale, atît sub aspectul dimensiunii cit și al valorii, risipindu-se ca niște conțefi carbonizate în aerul pasivității lectorului.

Gheorghe Drăgan rămîne un iscusit arhitect al imaginilor și un analist remarcabil.

*) Gheorghe Drăgan, *Ioana din primăvară*, Editura Junimea, 1986.

Între instinct și asumare *)

În prima secțiune a volumului de debut, Theodor Răpan scrie poezii frumoase, adică în straie de sărbătoare păstrate cu busuioac și levănțică în lăzile de zestre, din neam în neam, furat de armonia exterioară, de omofonii, de curgerea melopeică a versului, de imagini retorice, baletind manieristic, îmbătut de muzica dulcelui stil clasic. Atitudinea poetică nu e artificioasă ci doar inocentă: „În zi de mai iubirea se desface-n tril / și ciocirila urcă spre înalt / e anotimpul păcii și-i zîmbet de copil: eternitatea clipei supusă în bazalt...” (*Anotimpul păcii*). Sintagmele pașoptiștilor zelos reactualizate: clinchete venite de departe, zvonuri de înfrățire, clipanținerii, se mistuie pe rug de aur etc.

În celelalte secțiuni, poetul ajunge la distilări severe și reflecție profundă, dar, nu de puține ori, poemele sale se clatină, sub magnetismul influențelor și al unei deficite organizării. Sinestezia din versurile „Eu am văzut glasul tăcerii / spărgînd liniștea” (*Hipnoză*) ar fi memorabilă dacă n-am avea cunoștință de primele versuri din poemul blagian. *Liniște* (în care lipsește, ce-i drept sinestezia), căruia parcă i s-a făcut o intervenție de chirurgie plastică. Poetul mizează pe imagini sintetice, esențializate, realizînd cîteva haiku-uri de o nenumărată înegalitate valorică: „Spicul cînd crește / pînă la stele s-ar vrea...” (*Dor de pace*) e rodul unei opțiuni și nu al unui autentic gest poetic. Pe acesta din urmă regăsindu-l în haiku-ul *Indemn*: „Încearcă să te-appropii / De-un singur fir de iarbă!” Unele poeme suferă de maladia dezarticulării, a fragmentarismului, prin succesiunea unor versuri-modul intenționindu-se crearea de tensiuni prin acumulare graduală ori contraste, dar imaginile sînt atît de îndepărtate unele de altele încît poemele devin prolix: „Priviți această explozie a florii / e vineri ori sîmbătă. / Cuvîntul jertfă din ființa ta.” Uneori, schimbările bruște de ritm, înregistrarea amplitudinilor maxime ale discursului poetic sinusoidal, sînt frappante, dovînd un impetuos temperament poetic. În *Autoportret* poetul atacă registrele profunde ale eului poetic: „Eu sînt ecou nespulseror cuvînt”, căruia îi refuză intruparea în cuvînt pentru a-i păstra caracterul sacral, criptic, asertînd ideea inefabilului poeziei și a adevărului ei doar în imperiul simțurilor, al interiorității.

Theodor Răpan este un poet încercat, cu o îndelungă experiență poetică, aflat însă cu un picior în captivitatea Triunghiului Bermudelor nichilistănesciene. Eliberarea e lesnicioasă printr-o abstragere instinctual-prozetică, printr-o selectare originală a partiturii lexicale și o consecventă asumare conceptuală. Lesnicioasă spun, pentru că poetul, în ciuda observațiilor aplicabile și artei poezilor noștri consacrați, este cu prisosință talentat, și în relații mai mult decît cordiale cu Eutherpe. Theodor Răpan a intrat în arena tumultuoasă a poeziei tinere, printr-o magică fulgerare de baghetă.

*) Theodor Răpan, *Privind în ochii patriei*, Editura Cartea Românească, 1986.

Voluptatea scrisului *)

Citînd, cu puțin timp în urmă, cîteva din prozele lui Florin Toma, într-o acomodare, în mod fatal cele mai puțin reprezentative, am renunțat la intenția de a scrie despre acest debutant, recomandat, fără prea multă paradă de citiva literați. Mi s-a părut un prozator care se lupta din răsputeri să conviețuiască pașnic cu poetul -frînt- în el, vîdînd o voluptuoasă plăcere a scrisului, expusă într-o manieră artificioasă, cu bătaie scurtă. Preferam ploaia adevărată pe care o intuim în norii frenetici ai temperamentului său artistic în locul stropilor de apă imprăștiată de aspersorul unei disimulări a spiritului.

La o nouă lectură, globală, textele sale forte mi-au produs o impresie puternică, pe care n-am mai încercat-o, în contextul prozei tinere, decît arareori. În „Prietenul meu Sebastian”, autorul imaginează un dialog halucinant cu Poetul, sugestiile indicîndu-l pe Nichita Stănescu, căruia îi mîmează intuitiv interlocuțiile. Sebastian e un personaj solar, fantastic, dezvăluit într-o estetică metaforică. Proza e diafană, spirituală, croșetată parcă din fire de lumină, înflorînd adesea în mici explozii magneziale. Semnificînd dimensiunea geniului, inacceptabil în realitatea terestră, personajul e metamorfozat într-o masă fluidică, revărsîndu-se, asemenea ceasurilor lui Dali, în spațiul lumii exterioare și interioare.

Saltul de la estetica metaforică la cea psihanalitică este realizat în textul „Și drumul întoarcerii nu-l mai stîm...” în care autorul probează neconvîngător cîteva registre extrane, de stil și atmosferă. Acest lucru se întîmplă doar la început prin inserția unui motto din Blaga (în labirint) și prin pasiștea stilului sentimental metaforizant al lui Ionel Teodorescu: „Telefonul sună prelung, prelung și mugurii sonori-cristalini se agătară de asperitățile uscate ale peretelui «calcio-vecchio», rîspîndînd printre etajele prăfuite parfumurile proaspete și misterioase ale așteptării.” Pe plăcile de cărămidă arsă ale psihicului, scribul-autor scrijelește epopeea confruntării senzațiilor și reflecțiilor preventive, hipertrofiate, cu forțele malefice ale realității distonante, umilitoare. Florin Toma știe să-și orchestreze admirabil partiturile nervilor viziunii și să exploreze țărîmuri îndepărtate ale imaginilor expresive, însoțindu-le de motivații subtile. „Singurătatea în doi”, de sorginte psihanalitică, ilustrează motivul dedublării, în care introspecția ia forma unor relatări autobiografice cu un bogat conținut simbolic și magic, prin figurarea a două personaje, raportate coincident la fluxul evenimential.

După opinia mea, Florin Toma este unul din cei mai talentați prozatori care au debutat în ultimii ani și căruia nu-i lipsește decît ocazia de a-și afirma adevărata măsură a înzestrării.

*) Florin Toma, *Peisaj cu fluturi noaptea*, Editura Cartea Românească, 1986.

Momente și documente *)

Deloc aproximativă, fidelitatea lui Vlad Mușatescu față de biografia sa devine fetizantă. Autobiograful nu face nici un fel de discriminări memento-urilor, stocînd cohorte de gesturi, cuvînt, întîmplări, acumulate (rememorate) «harpagonic» și expeditate în spațiul tipografic cu mina risipitoare a lui Agha Khan. Orice gînd selectiv e furtunos excomunicat, servind generoasa cauză a valorificării (a se citi: figurării) oricărui elemente de realitate aproximativă.

Atmosfera e funciamente boemă, ne-lipsind nici paltonul amanetat în favoarea unei cine copioase (lahnia conținînd chiar și boabe de fasole) nici somnul vegheat de bolta podurilor ori de pulberea argintie a blîndeii luni, nici posturile neortodoxe. Izolate, istorioarele împărtaşesc destinul bancnotelor înjumătățite, insumate, ele devin o valoare documentară (emancipînd aproximarea) și, pentru cei atrași de lecturile de vacanță, o sursă de delectare. Ironia se sprijină pe balustrada limbajului argotic sau a unei inventivități lexicale improvizate („oligoelemente”, „spiribanț” etc.). Vlad Mușatescu e un «pehlivan» îngăduitor față de melodramele existenței, avar cu fondul său nervos, pe care nu și l-ar cheltui nici în fața unei torpile.

Asociațiile, ideile, anecdotismul, virtuozitatea, stilizările lipsesc, dar rămîne culoarea de epocă, rămîn întîlnirile memorabile cu scriitorii dispăruți, atmosfera de breaslă și spiritul unei mici enciclopedii a stilului de viață boem. Roman realist

autobiografic, cu un umor vizînd un stralilar de suprafață. *Aventurile aproximative* ale lui Vlad Mușatescu imbie la lectură.

*) Vlad Mușatescu, *Aventuri aproximative II*, Editura Cartea Românească, 1986.

Capriciile Eutherpei *)

Deși dispune de o paletă caldă, animată de un suflu interior generos, Pavel Peres, acordă credit imaginii poetice proliferante în poezia formală: „Păstrat ca amintire din părinți / Te-nchipui ca pe-o lumină vie / Și te citesc în depărtate ginți (...) Și parcă te-ai umplut de tot înalt / De-atita rouă cit-ai petrecut” (*Grii*), ceea ce face ca într-o poezie în care se dau ingenioase bălăli pentru originalitate, autorul să sugereze ipostaza unui singular, încredințat de actualitatea modernismului poeziei lui Ion Al. George ori Ion Pavăescu.

Pavel Peres pare să introducă într-un computer liric, cartele cu date paradigmatic: munții, apele, pămîntul, izvoarele, voievozii, lumina, curcubeiele etc., iar relația dintre ele, adică așezarea electronică a informațiilor, să fie ameliorată prin cizelare prozodică, cizelare de cult parnasian, un anume vitalism spiritual etc.: „Să poată fi în curcubeie scrise / Înalte zboruri pentru înfrățiri / Acest pămînt de adevăr și vise / E-ntr-un puls marilor iubiri”. (*Legămînt*). Tentația abstractizării filozofante, a condensării criptice a imaginilor, în felul lui Ion Barbu, dau o notă de profunzime implicării textuale, diferențiîndu-l de el însuși, așa cum se prezintă habitual: „Extaz nu e căci litera cenușii / Dă-n scrisuri plata anulînd substanța / Și-n lărga zare implîntînd țărîșii / Poți înciza din loc în loc distanța”. (*Posibilul*). Pavel Peres, este un poet care nu se respectă.

*) Pavel Peres, *Declarație romantică*, Editura Cartea Românească, 1986.

O suită de replici *)

Secvențele dintr-o realitate fierbinte nu sînt o replică, așa cum mărturiseste autorul, la realitatea figurată de Geo Bogza, ci transfigurarea unei replici — a timpului, devenirii — instituiind formal ideea că fiecare clipă constituie o replică la cea precedentă. Un prodrom metatextual deconspiră ordinea manierei de lucru: „Poate că așa ar trebui început un roman. Da, și nu-i bine să eviți culoarea locală. Să-ti fixezi deci spațiul acțiunii. În cazul pe care-l voi relata spațiul acțiunii e unul în care dinamica își are rolul prim”. Evocarea climatului de lucru, a relieforilor, configurațiilor exterioare, efervescenței muncii, a incursiunilor în inima lucrurilor, datelor despre specificul materialelor, ca și curiozitatea și deschiderea inginerescă spre procesul tehnic, a fluxului tehnologic, amplifică interesul cititorului, implicîndu-l.

Nu este vorba de o înregistrare magnetică sau fotografică a lucrurilor ci de o cunoaștere sistematică, din interior, ale cărei reprezentări sînt sugestiv reactualizate. Realitatea nu este deloc idilică, dar praful, noroiul, munca încrîncenată nu par să convertească echilibrul interior al oamenilor. Izbînzii de mare calibru sînt sărbătorite uneori cu o modestie aproape neverosimilă, lapidar, în spirit nordic, — un muncitor la capătul unei munci extenuante, incununate cu o realizare importantă spune doar atît: „e bine” — alteori vibrațiile sufletesti sînt atît de puternice încît eufuziunea nu mai poate fi stăvilită: „A fost un triumf! Am țipat de bucurie, deși nu-s o ființă prea expansivă, dar atunci nu m-am putut abține”.

Autorul are știința transcenderii clișeeilor, prezente în cărțile de reportaje ale celor mai mulți autori tineri, realizînd un film, coerent, fluid, captivant. Secondat de regretul de a-și reprimă lirismul în favoarea ilustrării unui cadru obiectiv, lipsit de contrafaceri, autorul reusește să creeze imagini reprezentative ale marelui șantier, Canalul Dunăre — Marea Neagră, să scoată în relief organicitatea și diversitatea lumii explozate. Toposul dobrogeean mai cuprinde o „biografie actuală” a agriculturii, în speta a cultivării viței de vie, grîului etc., continuînd cu o foarte interesantă incursiune în domeniul cercetărilor marine privind asigurarea echilibrului ecologic al uriașei uzine de hrană a viitorului, Marea Neagră.

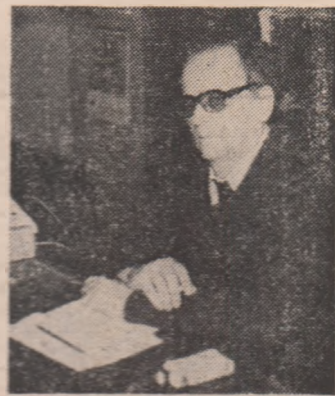
Ultimul capitol, *Contemplațiile la Pontul Euxin*, constituie o expresie a eufuziunilor lirice ale autorului.

*) Arthur Porumboiu, *Secvențe dintr-o realitate fierbinte*, Editura Cartea Românească, 1986.

Recenzii de DORIN MĂRAN

Marin Iancu Nicolae

„DACĂ SCRII, IUBEȘTE VIAȚA ȘI OAMENII, CÎNTĂ TOT CEEA CE MERITĂ SĂ FIE CÎNTAT”

— Stimate Marin Iancu Nicolae, iată-ne de mai bine de o jumătate de ceas în jurul cafelei, aburind cuvinte, fără a desluși pista care să vă ducă în fața cititorilor.

— Nu-i vina mea. Întrebă — și eu răspund.

— Asta caut și eu, întrebarea care să demonteze, iertați-mi comparația, pașnicul focos al inimii dv. Apropos de focos, parcă așa se numește volumul dv. de debut — „Focosul” — despre care, într-o scurtă prefață, Horia Stancu notează: „Pozele lui Marin Iancu Nicolae, rupte din viața amară a celor necăjiți, nu sînt totuși triste. Scriitorul strecoară în ele optimismul care îl susține pe el însuși și care îl îndeamnă să creeze, optimismul celui care crede în viitor”.

— Are dreptate. Am fost și rămân un optimist. E drept, am avut în viață și momente de deurtă, de dramatic chiar, dar m-am străduit să le trec. În ce-l privește pe autorul prefeței, mă leagă de el gânduri bune și întimplări frumoase. Ca și de tatăl său, marele scriitor Zaharia Stancu, căruia îi datoriez foarte mult.

— Toate la timpul lor. Vorbești de-o viață nescurtă de momente dramatice. Pentru tinerii scriitori, pentru tineri în general, pentru noi toți ar fi util cunoașterea unei astfel de vieți. Mărturisii-vă așadar.

— Dacă așa crezi tu, fie. M-am născut acum 80 de ani, la țărnuț, în Constanța, într-un cartier cam jerpelit, Anadolchiol, al cărui nume aveau haințele deșchise, dar sufletul bun, drept, neînșinat. Tata — hamal în port; mama — pe lângă casă, pe lângă noi; copii mulți, îndestulare puțină... după cuget, era să zic, vorba lui Caragiale.

— Va aminteați de la început — de acum 20 de ani, adică — și conținut și mă bucur de umorul dv. tonal, sănătos.

— Am fost cu el recent la doctor, la consult. Se menține bine. A mai intrat el ceva la apă, pe ici, pe colea, prin... iar era să zic părțile esențiale, dar încolo e bine, se menține. Fără puțin umor, optimismul miroase a oarece demagogie. Și-o spun eu, un nevăzător — și să știți că nevăzătorii iau lucrurile foarte în serios. Dar, cum spuneai, să continuăm. De mic, destinul mi-a rezervat o surpriză, împotriva căreia am protestat încă de atunci: la cîteva luni, o poliomielită m-a obligat să mă plimb mai mult cu ochii, decît cu picioarele. Un timp chiar m-am plimbat: este minunată lumea aspirată prin pupile: ce volume, ce culoare, nu mă mai saturam privind! Dar s-a nimerit din nou ca o ursitoare să greșescă adresa și să dea peste mine. Urșitoarea aceasta s-a numit primul război mondial, care a ajuns la mine prin intermediul unui focos german, a cărui pulbere (praful și pulberea alege-s-ar de el!) mi-a retezat mie, privirea și unui frate mai mare o mină. Tocmai despre aceste întimplări am scris în cartea „Focosul”. Dar pe-atunci nu știam că voi scrie; pe-atunci mi blestemam soarta. Au urmat necazuri, spitale și iar necazuri. M-am ales însă cu un ochi întreg, pe care, cu ajutorul mării multor dioptrii, l-am pus să-și facă datoria. Carte, să citesc adică, învățam cu ajutorul unui frate, de la vîrsta de 5 ani; citim, dioptrizat, m-a cuprins o poftă de citit mare, cel pofta de viață. Și-am citit. La școala n-am ajuns niciodată. N-am putut. Autodidact, parcă așa se numesc astia care iau totul pe cont propriu. Am vrut să mă fac cîmar, dar n-am fost primit. Am vrut să mă fac croitor — nici atît. Aveam 18 ani, și tot cu ochiul după cuvinte. În port se cîștiga din ce în ce mai puțin, tata venea acasă tot mai întunecat, pînea se împuțina pe masă. Dar de o brumă de noroc tot am avut parte: cam rece, brumă, de sora zăpezii, dar noroc. Am ucenicit și am devenit fotograf. De la Medgidia la Sulina n-a rămas cale de apă sau de țărîna nebatută de cirjele mele. La asta cred că se referă Traian Coșovei atunci cînd afirmă: „A spune despre Marin Iancu Nicolae că este, pe alte planuri și pe alți eulini, un Panait Istrati al Dobrogei, consider că sună esențialul despre el”. Pe Panait Istrati să știți că l-am citit și-l iubesc foarte mult. De asta am făcut și-o bună haită, în viață, la Brăila. Dar ca și lui, nici mie nu prea mi-a priit locul: ghiulul de pe mina unui jandarm de poliție mi-a retezat și ultima privire, scufundîndu-mă de atunci în lungă, nesfîrșită noapte. Dar despre toate acestea vorbesc în romanul autobiografic „După negură, soare”. Pe vremea aceea însă nu mă apucasem de scris; plîngeam că nu mai pot fotografia oameni; nu prea bănuiam că voi ajunge să-i fotografiez prin cuvinte.

— Dați-mi voie să anticipez puțin și să transcriu un fragment din tulburătorul reportaj („Noaptea sfîșiată”) pe care vi-l consacra scriitorul Vasile Băran într-o carte. El zice: „Se povestește într-o legendă despre un oraș cu străzi și case

din sare. Dar impresionantă nu e nîi viziunea aceasta fantastică a unui oraș de sare, ci sălbăticia cu care a fost pedepsit singurul străin care pătrunsesse acolo: cruzii țărîni l-au bîsărit, i-au umplut gura cu sare, i-au presărit sare pe rîni; apoi l-au izgonit în deșert cu ochii scoși și limba smulșă ca să nu poată spune nimănui ce-a văzut acolo. Omul despre care povestesc și care va deveni scriitorul Marin Iancu Nicolae a ieșit din viața aceea blestemată ascemenea străinului care pătrunsesse în orașul de sare. (...) Îndărătul său e un drum plin de întimplări și de lucruri disprețite, drum pe care, cîndva, ochii i-au luat foc”.

— M-ai emoționat pînă la lacrimă așdina a sufletului. Într-adevăr, așa s-a întimplat. Asta mi-a rezervat mie vechea societate, a exploatații. Dacă nu venea comunistii la putere, ajungeam la colț de stradă, cu mina întînsă.

— Cum s-a întimplat a doua dv. naștere? — după cum singur afirmați.

— Orbeciam printre gînduri la Constanța, cînd m-am apucat să scriu. Des-

— Să fie vreo 15-20 de ani de atunci. Lucram la „Știința tineretului”, în secția „morală-reportaj” — și pe lângă obișnuitele reportaje despre tineri și faptele lor, scriam și anchete, articole, note din domeniul mai larg al eticii, marea lor majoritate plecînd de la cazuri concrete. La vremea aceea, scriitorul Ion Băieșu ținea în cotidianul tineretului o foarte citită rubrică săptămînală. „De la om la om”, un viu, fascinant dialog cu cititorii tineri (și nu numai tinerii) pe teme de viață. Unele cazuri mai deosebite, mai interesante erau reluate de noi, „palmașii” trudei zilnice; relatate în articole sau anchete — sub genericul Adenda la rubrica „De la om la om” — pe care adesea le rezolvam cu ajutorul cititorilor, cărora le solicitam părerea. Așa s-a întimplat ca în bugeta corespondența de profil ce sosea la redacție să descopăr un plic ceva mai voluminos, împovărat cu gînduri, semnat: scriitorul Marin Iancu Nicolae — în care „lucra atîtundine” față de un caz în dezbateri. A urmat o convorbire telefonică, o vizită

la adresa expediturii. Așa am cunoscut un scriitor și un om de o valoare aparte, excepțională și pe care, de care anii ce-au urmat nu m-au despărțit niciodată. Un om care fusese — după propria mărturisire — victima unor întimplări nenorocite, două afirmări (pierderea vederii și paralizia picioarelor) și paralizîndu-l într-un bîstean însufleșit — și care, cu ajutorul semenilor și al celei mai umane societăți, socialismului, a izbucnit să învingă lungă noapte a deznădejdii. A învins-o cu cele mai nobile și pașnice arme ale lumii: Cuvîntul — publicînd pînă la această dată vreo 15 volume de povestiri, romane, poezii, traduceri — majoritatea consacrate tinerilor. Încă de la debut a publicat o poezie, în care se spune: „Din mina părăsită / A sufletului meu / Eu lupt să dau lumii / Umanul făcîndu” — din care a făcut, pentru tot restul vieții, nedescîmțită ars poetică. Scriitorul Marin Iancu Nicolae s-a născut la 23 mai 1907. E o vîrstă. O via-

— Să fie vreo 15-20 de ani de atunci. Lucram la „Știința tineretului”, în secția „morală-reportaj” — și pe lângă obișnuitele reportaje despre tineri și faptele lor, scriam și anchete, articole, note din domeniul mai larg al eticii, marea lor majoritate plecînd de la cazuri concrete. La vremea aceea, scriitorul Ion Băieșu ținea în cotidianul tineretului o foarte citită rubrică săptămînală. „De la om la om”, un viu, fascinant dialog cu cititorii tineri (și nu numai tinerii) pe teme de viață. Unele cazuri mai deosebite, mai interesante erau reluate de noi, „palmașii” trudei zilnice; relatate în articole sau anchete — sub genericul Adenda la rubrica „De la om la om” — pe care adesea le rezolvam cu ajutorul cititorilor, cărora le solicitam părerea. Așa s-a întimplat ca în bugeta corespondența de profil ce sosea la redacție să descopăr un plic ceva mai voluminos, împovărat cu gînduri, semnat: scriitorul Marin Iancu Nicolae — în care „lucra atîtundine” față de un caz în dezbateri. A urmat o convorbire telefonică, o vizită

din București: „Amurgul”, de scriitorul cehoslovac Hana Ser Ya; „Norul îndrăgostit” de marele scriitor turc Nazim Hikmet. Mult, puțin, cum asta e pînă la ora de față.

— Scîndu-vă să vă justificați modestia, imi îngădei să citez aici cîteva impresii din presă, din scrisori ori de pe cărțile cu autograf, ale unor scriitori, impresii ce nu sînt simplu gest de amabilitate. Astfel: „Talentul meu coleg, eminentul prozator Marin Iancu Nicolae, aceste pagini, cu stîmă și simpatia lui Zaharia Stancu; „Colegului Marin Iancu Nicolae, expresie inegalabilă a forței de a recepta universul uman și toate misterele lui, pentru a le transfigura în literatură prin pana sa măiastră, această carte, în semn de respectuos omagiu pentru sine și minunata sa doamnă” (Laurențiu Fulga); „Domnului Marin Iancu Nicolae, scriitorului și omului de înaltă dragoste de viață, omului de frumusețe și de dragoste de oameni, cu deosebită prețuire” (Fănuș Neagu); „Lui nenea Iancu, omul înzestrat în cel mai înalt grad cu simțul minucii al omului, niciodată învins de piedicile cumplit ale vieții, gata oricînd să se bată pentru ea, urările mele călduroase de sănătate și fericire, de izbîndă în scris” (Ion Băieșu); „...mîna de scriitor se relevă cert: omul are, după 40 de ani, amintirea limpede a detaliilor unei întimplări năpraznice, astfel cum și le-a rememorat în dese rînduri, și a avut intuiția artistică de a le reproduce, simplu și minulos, de-a dreptul din viață, cartea aceasta („După negură, soare” — n.n.) în care drama plînsese din inelivisul-i prea subțire, e o carte plină de înțelesuri zguduitoare și de un nobil mesaj” (Traian Coșovei).

— Dacă-i așa, rogu-te permitez din partea lui Laurențiu Fulga (după ce-i trimisese cartea „Răpirea elefantului cîrn”), scrisoare pe care o citez din cînd în cînd, recîndu-l astfel pe marele om și scriitor. El imi scria, în ianuarie 1971: „Stimate coleg Marin Iancu Nicolae, M-a impresionat profund amabilul dv. dar, venit ca-n mitologia antică exact în preajma Noului An, gest cu atît mai complex pentru mine și pentru ai mei. Evident că lectura s-a făcut pe rupte, copiii furîndu-și-o unul altuia, ispită la care eu insumi m-am lăsat prins. Acum, sincer, vă pot mărturisii, este o carte excepție, pentru care vă felicit din toată inima”.

— Stimate Marin Iancu Nicolae, dacă ar fi să mulțumim cuiva în mod deosebit, — Către societatea noastră socialistă și Partidul Comunist Român, care mi-au redat demnitatea și posibilitatea de a fi util semenilor mei. Apoi, iertați-mi sentimentalismul, următorul gînd se îndreaptă către această doamnă — aici, de față, fără ajutorul căreia brazda mea în literatură ar fi fost mult mai searbădă. Este ingenera chimistă Maria Timofte, tanti Miluța, cum o știe lumea, prietena mea de viață și ideal din 1965 încoace, sotia mea. Cu un devotament și dragoste fără margini a ajutat și a vegheat tot ce-am făcut eu mai bun pînă acum.

— Ați împlinit 80 de ani. Sînteți un scriitor apreciat, respectat. Ce gînd ați desprinde din experiența dv., la acest pînc de viață, pentru tinerii scriitori, pentru tineri în general.

— Că în literatură, ca și în viață, trebuie să nu-ți pierzi niciodată încrederea în tine și în oameni. Cu atît mai mult astăzi, într-o societate care și-a făcut din om țelul supremei rațiuni. Apoi, dacă scrii, iubeste viața și oamenii, cîntă tot ce merită să fie cîntat din viața ta și a semenilor tăi.

— Nu putem încheia această convorbire fără a vă întreba de proiectele de viitor.

— Din aceste proiecte, unele au deja contur precis. Mă refer la cărțile ce urmează să-mi apară sau se află prin edituri. În acest an imi va apărea la Editura „Ion Creangă” volumul de povestiri „Făurarul basmelor”. Se mai află depuse cărțile: „O creangă de lumină”, poezii, la „Junimea”; „Potcoava de argint”, nuvele, la „Cartea românească”, „Ostașul cu ochi albaștri”, povestiri, la Editura Militară. Celelalte proiecte, chiar sînt... proiecte — și e bine să le lăsăm acolo, în sîera lor nedefinită încă.

— Iar acum vă rog să propuneți un cuvînt de încheiere convorbirii noastre.

— Cu plăcere. Și cer îngăduință ca acest cuvînt să fie în versuri. Fac parte dintr-o poezie-testament, publicată în volumul „Pegas”. Să recităm decît împreună: „O, țara mea, nu-ți cer decît / Tu să mă culci sub gîle / Ca să te pot visa mereu / O, dulce Românie!”

— Vă mulțumesc.

Interviu realizat de ION ANDREIȚĂ

— Coperisem o metodă: făceam hirtia sub pe creion, apoi o presam și astfel, derulînd-o treptat, mă străduiam să țin drept sirul cuvintelor. Acest soi de manuscris mi-l descoprau pionierii de la școala din cartier. De atunci am rămas prieten cu copiii și m-am hotărît să scriu cit mai mult pentru ei.

— Cum ati ajuns totuși în București? — Cu ajutorul „Științei tineretului”. Acest ziar mi-a făcut atîta bine, încît luea și în cazul copiilor, nu-i voi putea niciodată mulțumi îndeajuns. (De acest ziar am rămas apoi legat toată viața — la care, cu oarecare frecvență, am și colaborat). Publicasem cîteva povestiri în ziarul local „Dobrogea nouă”. De aci să fi aflat? Din altă parte? — Cert este că a venit la mine un ziarist de la „Știința tineretului”, care a scris apoi un re-

— Coperisem o metodă: făceam hirtia sub pe creion, apoi o presam și astfel, derulînd-o treptat, mă străduiam să țin drept sirul cuvintelor. Acest soi de manuscris mi-l descoprau pionierii de la școala din cartier. De atunci am rămas prieten cu copiii și m-am hotărît să scriu cit mai mult pentru ei.

„Copacul”

„Furie de iarnă”

Ce este aforismul? În greaca veche, **aphorismos** înseamnă definiție. Specia europeană modernă potențează sensul originar: aforismul este o definiție lapidară a unui fapt de viață sau (și) de cultură. Sinonimele pe care le substituie sau îl substituie propun câteva nuanțe suplimentare. În **maximă**, emulul cel mai puternic și mai recurent, concizia expresivă are ca obiect un principiu sau o normă de conduită. Pe urmele latinescului **sententia**, care avea o multiplicitate de sensuri complementare (de „păreră” și de „gînd”, de „idee” și de „afirmație”, de „înțeles” și de „propoziție”), **sentința** dă formulării, printr-un stil rece și imperturbabil, o alură de lege. Alte sinonime au un semnificativ încă mai particular: **apoteigma** desemnează spusa unei personalități într-o anume împrejurare; **preceptul** perpetuează funcția pedagogică (de sfat și de învățatură morală) a latinescului **praecipitum**; **paradoxul** (gr. para = „contra” și **doxa** = „opinie”) este, după definiția cea mai simplă și mai pertinentă, pe care o vehiculează dictionarele de filosofie, „enunțul contradictoriu și în același timp demonstrabil”. Ca sinonim al aforismului e privită și **cugetarea**, iar cugetare este orice gînd, idee, judecată ori raționament spuse în maniera definitivului. În sfîrșit dacă **proverbului** și **zicalei** nu li se condece calitatea de genuri ai aforismului, le este recunoscut gradul de strămoși.

Uzajul curent, fie el și al comentatorilor calificați, sacrifică individualitatea acestor termeni: despre stilul care își face din laconicitate o marcă se spune că e sententios, apoteigmatic, aforistic. Pînă și dictionarele consacra această variabilitate: dacă „Dictionarul de filozofie” (Ed. Politică, 1978) preferă termenul **aforism**, „Dictionarul de termeni literari” (Ed. Academiei R.S.R., 1976) preferă termenul **maximă**. Marin Voiculescu pare a fi optat pentru **aforism**, desi, în cărțile pe care i le-a consacrat („Răzgul gîndirii”, 1979; „Lumea în gîndire”, 1980; „Replici”, 1982, 1983; „Eternitatea spiritului românesc”, 1985; „Gîndire aforistică românească”, 1986), alternează o bună parte din sinonimele lui.

La fircasca întrebare dacă aforismul este un termen literar sau un termen filosofic, răspund definițiile... sententioase care i s-au dat (și pe care Marin Voiculescu nu obosește să le colecționeze). Iată citeva din cele mai frumoase: Nicolae Iorga: „o latură de adevăr care scintile”. Lucian Blaga: „o floare în stare de grație, aleasă să conceapă Logosul și să-l nască”. Mark Twain: „minimum de cuvinte, ma-

ximum de sens”. Petre Botezatu: „Aforismele toarnă Viața în cuburi”. Prin urmare, aforismul este o specie compozită, literar-filosofică. Niciodată numai literară, niciodată numai filosofică. Un Janus bifrons. Profunditatea gîndului (în definițiile de mai sus, „semnificatul” este, rînd pe rînd, adevărul, Logosul, sensul, viața) și expresivitatea cristalografică (la care fac aluzie imaginea blagiană a florii în stare de grație și imaginea cuburilor) se condiționează reciproc.

Dar se poate vorbi de aforism ca de o specie de-sine-stătătoare? Sint autori care l-au cultivat ca atare; dar, dacă îi ignorăm pe diletanți, rămîn foarte puțini. Cine a făcut-o în cultura română? În spațiul ei, ca și în al altora, autorii de

„Literatura aforistică este sarea gîndirii” *)

aforisme (veritabile, care respectă regula jocului) pot fi numărați pe degetele mînilor.

Adevărul e că aforismul apare oriunde un gînd puternic se concentrează într-un grăunte de materie lingvistică; deci, în lăuntru tuturor celorlalte genuri și specii. E de înțeles pentru ce probabilitatea prezentei lui în textele filosofice și în escuri, în confesiuni și în memorii e mai mare (mult mai mare) decît probabilitatea ocurenței în proză și în poezie. Marin Voiculescu i-a intuit ubicuitatea și, în consecință, a procedat la desprinderea lui din context; dar l-a intuit și densitatea predilectă, ceea ce l-a făcut să-i pe-rimetreze selecția în zona eseistic-filosofică a culturii. Din cele 23 de personalități pe care le antologhează în „Gîndire aforistică în cultura română”, scriitorii în sensul îndătinat al cuvîntului sînt numai doi, Mihai Eminescu și Lucian Blaga, dar nici pe ei nu-i cercetează în poezie, proză și teatru.

Deși disponerea materiei e călăuzită de criteriul alfabetic, criteriul operativ de selecție rămîne cel tematic. Din textele unui autor sînt alese cugetările lui în raza citorva mari teme. (Cugetare e mai propriu spus decît aforism, pentru că expresivitatea pasajelor decupate nu gravitează întotdeauna pe orbita laconicității).

Trei sint teme reprezentate elocvent în antologia comentată a lui Marin Voiculescu: **omul, adevărul, patria**.

S-ar putea să fie o simplă impresie, dar, pe verticală, cea mai bogată antologie de cugetări se constituie în jurul adevărului. Pentru că subînțelege o galerie de alte valori, **adevărul** se profilează ca o valoare supremă. Așa îl consideră gînditorul Petre Andrei: „Adevărul este valoarea teoretică cea mai înaltă către care tînde orice conștiință și care trebuie să se realizeze în orice act de gîndire, și de gîndire și de cunoaștere”. De altfel, Eminescu face din adevăr unghiul fosforescent al unei triade: „Dreptul e adevăr — virtutea e adevăr, nu cel relativ, care constată cum este, ci cel absolut, care este. Adevăr, drept, virtute, toate trei sînt asa de gemene, incît ai crede că-s una”. (Marin Voiculescu explică inspirat: „Par a fi una, deoarece continutul lor logic diferit este estompat de doza lor coplesitor

Desigur, ține să precizeze autorul „Sociologiei generale”, „Adevărul e constrîngător și rece, el poate insela așteptările noastre, poate spulbera iluzii minșiate multă vreme, este implacabil față de durere sau de bucurie, dar e pasionant prin teribila impulsivitate pe care o trezește în cercetător și care face din el un posedat”. Adevărul trebuie întîmpinat cu inimă cutezătoare (după Mircea Florian, „Filosoful nu se teme de adevăr, oriunde l-ar duce acesta”) și plină de dragoste (după Lucian Blaga, „Adevărul e ceea ce iubesti”). Marin Voiculescu nu uită să caute și ceea ce numeste „o dialectică vi-ziuone despre adevăr și condițiile realizării lui”. O găsește la Petre Andrei: „Adevărul este însă posibil numai acolo unde există libertate, unde nici cugetarea, dar nici expresia ei nu suferă vreo îngrădire, incît s-ar putea spune că libertatea coincide cu spiritualitatea în formele sale cele mai înalte”. Concluzia antologiei pe care o conturează Marin Voiculescu poate fi concluzia lui Simion Mehedinti: „A-sadar, adevărul — înainte de toate și mai presus de toate”.

Asemenea antologii pe verticală sint efectul dorinței lui Marin Voiculescu de a viziona teme perene. Selecția este, cum se poate constata din antologia adevărului, de bună calitate, iar reflecțiile proprii în marginea cugetărilor autorizate au adesea un umor natural. Un exemplu. După ce reproduce această cugetare a filosofului-logician Petre Botezatu: „Din pămînt, o forță irezistibilă pătrunde în noi și se înaltă vehement. Este Viața, Energie și Libertate”, antologatorul explicitează mucaliti: „Pămîntul e darnic, uneori prea darnic cu mulți dintre noi. Îi răspundem pe măsură? Măsura n-o cîntărim prea bine. Uneori ne întorcem în el fără a ne fi clar de ce am iesit”. Această succesiune: citat (esențial) — comentariu (hitru) e figura principală de constructie a cărții. Cînd tonul trebuie să fie grav, discursul critic devine ezitant, șovăielnic, involuntar ezoteric; așa se explică, probabil, marea varietate de neglijente formale. Antologării lor, noi i-am preferat antologarea reflecțiilor antologate, care strălucesc în pagină ca niste pietre pretioase.

Judecarea definitivă în temă, pe care o reține și Marin Voiculescu, apartine lui Lucian Blaga: „Literatura aforistică este sarea gîndirii”.

CONSTANTIN SORESCU

*) Marin Voiculescu, **Gîndire aforistică în cultura românească**, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1986. Redactor: Emil Moroianu.

Atitudini, dezbateri, controverse

Istoria ca text și pretext (II)

Preluarea „la cald” a istoriei prezente printr-o neutralizare sau mai degrabă printr-o „absență” a implicării pur estetice a creatorului are, la polul opus, asumarea acesteia — pînă la deformare, la transformarea ei în pretext pentru elaborări de maximă „subiectivizare”. Din această perspectivă, putine romane — așa-zise istorice — ale literaturii române contemporane sint atît de impregnate de „subiectivism” ca **Principele** lui Eugen Barbu. Pe teritoriul artei, oricare restituire a trecutului este concomitent și o reconstrucție dictată de ceea ce Benedetto Croce a numit într-o parodoxală — în aparență — apropiere de Lukács, o „nevoie practică și etică” a prezentului. Cazul pomenitului roman ilustrează perfect această teză, chiar dacă ea poate fi transpusă, atunci cînd judecata substituie creatorul operii, în termeni strict personali, de practică și etică. Ne interesează însă mai

puțin umorile creatorului, fluctuante și evanescente în funcție de temperament și împrejurări, cit modul în care dincolo de „vălul” ideologiei personale, subiectivismul său în recitarea istoriei se confundă cu „subiectivismul epocii”. Demers deloc ușor aici intrucit Eugen Barbu își structurează romanul pe trei straturi ce implică nu numai spațializarea sa diferențiată (s-ar putea vorbi chiar de **trei** romane deliberat confundate, pe care le vom numi) ci și trei timpuri intersectați, ale căror impletiri ametoare ascund-dezvăluind. Este vorba, în primul rînd, de timpul istoric propriu-zis, timp linear, creind impresia ciclicității, timp ce se scurge domol, fără meandre, mecanic, timp în care evenimentele marchează momente de reper, aparent aceleași. Este timpul **romanului istoric**, responsabil proiectului epic, exemplificator, de la trecut spre

prezent. Reconstituirea se realizează minutios, obiectiv, activismul fantasmatic, plasmuitor al scriitorului cenzurîndu-se în favoarea **desierii** istorice în care angajarea este suspendată. Analiza sociologică, etnologică, vestimentală etc., neutrală devine concurentă istoriografiei în accepția ei științific-documentară. Astfel, apare ca într-un film de arhivă ritualul împotriva ciurmei care ar merita citat integral.

Prezentarea emancipată a „istoriei civile” joacă rolul de suport pentru alt proiect, proiect angajat, etic, a cărui desfășurare se realizează de la prezent spre trecut. Implicarea judecării axiologice presupune un alt fel de timp, timpul actual, singurul îngăduitor cu viziunea totalității în care poate să transpară reflexul ideologic. Un timp ritmat de subiectivitate, parazitat de temperamentul și idiosincraziile autorului, dar implicînd și „mişcările” contemporaneității în raport cu istoria. Într-un astfel de timp este posibilă punerea în ecuație a „vinzolelii pămîntesti cu Absolutul”, după cum a observat un cunoscut critic, ca emblemă a desertăciunii eforturilor într-o lume alienată și alienantă.

Eugen Barbu a optat aici pentru formula **romanului alegoric**, ce-i poate scoate în relief **aspectul conceptual**, subtextul structurii motivic-stilistice. Istoria rămîne text dar, concomitent, apare și ca pretext. Este interesant de remarcat că această formulă ce permite participarea în acute judecăți asupra personajelor ale căror pasiuni și rațiuni se interferează cu normele și obiceiurile epocii trădează credința autorului că aceste obiceiuri s-ar prelungi negativ în contemporaneitate, de unde și aciditatea distanțării ironic-critice, răfuiala etică. Portretele, voit îngroșate, sint complete cu lapidare etichete a căror transparență nu mai trebuie subliniată.

Travestirea actualității este asemănătoare procedului folosit de Dimitrie Cantemir în **Istoria ieroglică**, în locul figuratei zoologice folosindu-se însă o figuratie antropologică. Istoria devine o **prezență auxiliară**, necesară prin conotațiile adăugite pentru judecarea vieții curente. Morala desertăciunii este o consecință a constatării prelungirii în contemporaneitate a acelor obiceiuri condamnabile etic și blamate ca atare de societate. Aparenta ciclicitate justifică liniamentul ideologic

după care asemenea atitudini sint nule în raport cu ierarhia axiologică obiectivă impusă de timpul istoric. Celebra afirmație a lui Croce că „**orice istorie adevărată este o istorie prezentului**” acum poate fi total validată, neînșușirea lectiei istorice condamnînd inevitabil la stagnare morală și culturală, în genere.

Cel de-al treilea nivel temporal este cel al timpului onctuos și meandrat al poeziei, timp lenes și baroc, timp-netimp. **Poemul în proză**, romanul-poem, de nuanță substantivală, se realizează într-o acumulare de tainice esențe, de misterioase sonori, circumscriind obiecte sufocante prin densitate, dar susceptibile de a deschide alte orizonturi, cele ale transcendenței. Este evaziunea din istorie pe al cărui text poezia devine suportat. Această „trădare” trimite la starea ce motivează morală zădărnicii: „melanholia”.

Abia contopirea acestor atitudini, abia depășirea istoriei ca text sau pretext poate impune ceea ce configurare a totalității” gîndită de Lukács, definită ca romanul istoric propriu-zis.

TOMA ROMAN

BLITZ

Revizuri necesare

Sub genericul **Mari tradiții ale continuității noastre spirituale**, revista **Contemporanul** publică (în nr. 21 din 22 mai a.e.) un amplu grupaj de intervenții pe tema datării **Manuscrisului de la Ieud**. Cînd a fost scris el cu adevărat? S-a spus că în secolul al XVI-lea, ba chiar al XVII-lea. Ion Bianu presupunea un interval încă mai strict delimitat: 1560—1580; argumentul îl constituie scrisul semi-uncial. Iată însă că, cercetînd manuscrisul, prof. dr. **Dumitru Șerbu** a constatat, cum mărturisește, că data „scrisă clar, chiar în interiorul textului, scrisă cu aceleași cernețuri ce și titlul” este, de fapt, alta:

6900, adică după era noastră, 1391—1392. Dumitru Șerbu nu s-a îndoit nici o clipă de probabilitatea profesională a lui Ion Bianu și a altor cercetători. Întrebarea pe care și-a pus-o din capul locului este cum se face că ei „nu au sesizat existența acestei date și nu au comentat-o nici într-un chip”. Răspunsul e simplu: fiindcă întieile două rînduri și mai jos cuvintele următoare au fost scrise cu bronz alb de argint, care a pătruns hîrtia, Ion Bianu nu a observat că aceste litere-cifre aveau semnele cifrelor, ba chiar și al miilor și, deci, le-a socotit **cuvinte**, cum le-a și numit. Faptele sint clare. Și totuși, ele sint puse sub semnul întrebă-

rii. În ce mod, arată, într-un alt articol din grupaj, prof. univ. dr. **I.C. Chițimia**. După ce precizează că „Legenda Duminicii” din „Codicele de la Ieud” e singurul text care conține text slavon în alternanță cu text în limba română, lingvistul reproduce datele și propozițiile de introducere, „care au dat loc la interpretări controversate”; le reproduce întocmai, după manuscris și cu punctuația acestuia. Se vede cu ochiul liber că prima dată precedă o secvență românească, iar a doua, una slavonă. „Aceasta este realitatea manuscrisului”, or, observă I. C. Chițimia, Mirela Teodorescu și Ion Gheție o deformează (în **Limba română**, XXXIV, 1985, nr. 2, p. 137), „treind prima dată la sfîrșitul secvenței slavone anterioare (ca să le iasă oare argumentarea!)”. Preopinții cred că ar fi vorba de o confuzie de date, că „data 6900 se referă la evenimentul narat”.

Dar, întrebă, pe bună dreptate, I. C. Chițimia, de ce să-i „considerăm însă pe cei vechi atît de naivi, incît să confunde momentul de naștere al unei asemenea scrieri cu momentele ei de răspîndire cu mult mai tîrziu”? Dintre argumentele textuale și logice pe care le aduce I. C. Chițimia, unul le parafează pe celelalte: „Că data 1392 se leagă de textul românesc o dovedește și adaosul final al traducătorului român „întru ațitia ai” (inexistent în textul slavon), care vrea să spună: „**poveste de demult**” intru ațitia ai” pînă la 1392, de la anul 492, care inscrie în continuare narațiunea în limba slavonă. Așadar data 1392, ca moment al traducerii românești din slavonă are un fundament”. Dacă lucrurile sint clare și, în fond, de o mare simplitate, de ce nu sint acceptate așa cum este firesc? De ce e nevoie a denatura o evidență? Încrîncenarea Mirelei Teodorescu și a

lui Ion Gheție, lingviști altmînter reputați, buni cunoscători ai istoriei limbii române, autori de studii documentate și riguroase, e simptomatice pentru o anume mentalitate care grevează cunoașterea noastră de sine, o mentalitate pe care o caracterizează reticența, pentru a nu spune neîncrederea, față de capacitatea noastră de a fi sincroni cu viața culturală europeană. Trebuie să avem nu numai știința de a cunoaște un fenomen în adevărul lui, ci și puterea de a ne asuma cunoașterea lui. Nu e, desigur, ușor să ne revizuiim imaginea comună, difuzată de manuale și de sinteze, despre începturile scrisului românesc — o imagine care le confundă cu redactarea Scriorii lui Neașu —, dar avem datoria morală de a acredita și difuza rezultatele cercetării. E concluzia subiacentă a dezbaterii pe care revista **Contemporanul** a avut inspirația de a o găzdui.

Valori de azi

Un laureat al premiului Herder: folcloristul Gheorghe Vrabie

Apare neîndoiește că alt mare folclorist de valoare europeană pe care-l avem, format în școala lui D. Caracostea, este Gheorghe Vrabie, autor al unei opere masive ce ar putea să constituie un exemplu de modul în care trebuie să se desfășoare acest tip de activitate culturală cam neglijată la noi și nu tocmai la îndemina oricui. Este, de aceea, semnificativ că acordarea premiului Herder s-a oprit acum asupra acestei figuri de prim-plan a folcloristicii noastre, după cum, cu mulți ani în urmă, a încununat activitatea unui alt eminent folclorist român, Mihail Pop, acesta din urmă un intensiv al cercetării.

Fără a intra în detalii privind fiecare din studiile sale în parte de la lucrarea fundamentală **Folclorul, Obiect, principii, metodă** (1947), în care se pun bazele științifice ale abordării materiei și până în recenta **Proză populară românească** (Albatros, 1986), aplicare a ultimelor achiziții de retorică și poetică la analiza narativă folclorică, se pot constata două direcții esențiale avute în vedere de savantul cercetător.

Pe de o parte, se urmează direcția tradițională de abordare a folclorului, căutându-se o bază științifică a studierii a-

cestuia; în această ordine se dă prioritate unei metode istorice prin care se investighează în mod exhaustiv întreaga bibliografie specifică, examinându-se la ce punct a ajuns cercetarea folclorică în ansamblul ei și urmărindu-se evoluția „instrumentelor” de care s-a folosit această eficacitate a lor; (se poate astfel vedea în ce măsură au fost necesare și utile diverse „școli” precum „școala” genetică, „școala” geografică și „școala” etnografică de exemplu). În fiecare problemă mai specială, Gheorghe Vrabie intervine totdeauna competent și oferă o soluție proprie ce reprezintă un punct de vedere bine întemeiat, indiscutabil un punct de referință în legătură cu argumentul respectiv.

Pe de altă parte, odată lămurit obiectul disciplinei folclorice și fixate metodele și principiile cercetării, profesorul Vrabie trece la etapa exegezei moderne a folclorului românesc, antrenând în actul de interpretare, toate acele idei și metode mai moderne ce au fost deja utilizate în alte spații de cercetare, exemplificându-ne astfel practic cum pot fi implicate poezia, stilistica, retorică și semiotica în analiza și clasificarea poeziei orale sau a narativei

folclorice. Și de această dată, cercetătorul dă dovadă de suplețe și adevărată, făcând mereu să avanseze cunoașterea într-o problemă sau alta, fără a avea nici un complex în enunțarea celor mai originale ipoteze de lucru; astfel, de exemplu, în ceea ce privește unitatea minimă a discursului folcloric, Gheorghe Vrabie introduce, sincron cu alții, termenul de „motiv” pentru a-l diferenția de mai vechiul „motiu”, acesta referindu-se la o „gramatică” mai generală a narativității. Am dat acest unic exemplu intrucit l-am fructificat în lucrarea **Mite-fabla-canta narative. La transformările generei letterari** (Bulzoni, Roma, 1986).

Nu este aici momentul să facem o mai acută analiză a contribuției științifice în domeniul folcloristicii românești ce aparține proaspătului detinator al premiului internațional Herder. Acest lucru s-a mai făcut. Aș vrea să mă orec în continuare asupra a două întimplări semnificative în ceea ce privește înțelegerea mea cu profesorul Gheorghe Vrabie. Prima se leagă de un colochiu științific de la Institutul de învățămînt superior din Pitești: era prin 1971, cred, cînd proaspăt detinator al unui curs de folclor la Facultatea de filologie din Constanța, participam la acest colochiu cu o comunicare în materie. Desi li foloseam lucrările, nu avusesem ocazia să-l cunosc personal pe profesorul Gheorghe Vrabie, pe care-l urmăream de altfel, în tot ce scria, încă din vremea studiilor universitare. Mă așteptam să mă găsesc în fața unui savant inabordabil (doar se scolisise în Germania!), a unui „neam” rigid ce nu admite digresiunea de tip mediteranean. Dimpotrivă,

m-a frapat în mod plăcut tocmai vioiciunea și tineretea spirituală a profesorului care avea un mod deschis și actual în abordarea oricărei discuții; mai întâi, el stia să privească luminos în ochi, realizând un prim dialog incurajant cu interlocutorul, apoi avea răbdarea să-l asculte pe celălalt, semn al unei înalte civilizații și, la urmă, părea să-ți comunice ceva atât de simplu, ceea ce desigur stăi și tu, doar că nu avuseses timp să meditezi mai pe îndelete și să formulezi aceiași termeni ai problemei. Din colochiul acesta de idei, lipsit de parapon și false savantisme, în cazul că voi ai să inveti cu adevărat, ieșea totăl cucerit și îmboldurile de care te simțea animat erau totdeauna emulative și creative. Aș vrea să mă orec să-mi dau seama că modelul anacronic al folcloristicii ce exaltă aspectul exterior etnografic al disciplinei, fusese abolit exemplar în cazul de față.

Pot mărturisii că, deși mă atrăgeau mai mult alte domenii ale cercetării literare, înțelegerea cu Gheorghe Vrabie a fost pentru mine stimulativă; n-am renunțat să mă ocup de literatură orală nici după ce am ajuns în Italia, ba chiar am observat că aici „persoane” foarte serioase precum D'Arco Silvio Avalle, sau Gian Luigi Beccaria se ocupau de o asemenea materie fără a avea complexe cunoscute.

A doua întimplare a avut loc în 1977 la Palermo, unde fusese invitat să țin o comunicare asupra eroului baladei noastre (cu titlul „L'eroe fuori le mura”) de către cunoscutul semiolog și folclorist Antonio Buttitta, decanul Facultății de literatură din Palermo; imi amintesc că, în cadrul discuțiilor, am fost ne-

vălt să recurg la autoritatea lucrării lui Gheorghe Vrabie (**Balada populară română**, 1966, 548 p.). Pronunțarea acestui nume nu i-a derutat deloc pe colegii palermitani; dimpotrivă, toți îl cunoșteau și aveau o foarte bună impresie despre lucrările lui. Așteptau să-i apară în traducerea lui Petru Iroaie (docent de limba și literatura română la Universitatea din Palermo) opus **Folclorul, Obiect, principii, metodă, categorii** (E.A.R.S.R., 1970, 556 p.) despre care se scrisese deja la varianta din 1947 (versiunea română a tezei de doctorat obținut în Germania) o recenzie semnată de Raffaele Corso (în „Rivista di tradizioni popolari”, Napoli, 1948, I-IV). Deci Gheorghe Vrabie, ca și Mihail Pop mai tirziu, era cunoscut în Italia încă din 1948 ca o somitate în materie. De altfel, din bibliografia de referință ce se dă în **Dicționarul folcloristilor** (E.S.E., 1979) reiese că lucrările sale au fost comentate în „Jahrbuch für Volksliedforschung” din Berlin, „Archives suisses d'anthropologie générale” din Genève, „Schweizerische Archiv für Volkskunde” din Basel, „Folklore” din London, „Laografias” din Atena etc.

Este îmbucurător și stimulativ pentru cultura română actuală că lui Gheorghe Vrabie i s-a conferit premiul Herder; prin aceasta se recunoaște implicit atât valoarea premiului cit și importanța disciplinei pe care lucrările sale o reprezintă la nivelul cercetării internaționale.

MARIN MINCU

Creația tinăra — studiu de etapă

Un sentimentalist autentic: Lucian Vasiliu

Rece ca o lamă de cuțit care ar pătrunde în carne este poezia lui Lucian Vasiliu de la Păgor, un bărbat blond, înalt, „subțire”, cu un zîmbet blînd și totuși pe undeva parsiv; în sfîrșit, un bărbat cu favoriți, plăcut și cu vorbă „mieroasă”. Dacă am încerca să descoperim urme de sentiment în poezia sa, de sentiment, nu de sentimentalism, căci de sentimentalism mai avem parte pe ici-colo, adică mai pretutindeni, totuși este un sentimentalism de bună calitate, un sentimentalism autentic, am putea zice, și cu totul personal. Cu lupa am mai putea descoperi mici pete de singe, adică de sentimente. Poezia lui Lucian Vasiliu este o poezie, în general, fără metafore, o poezie incisivă, care, în anumite momente, se ciopîrtește, dacă aș putea să mă exprim astfel, pe ea însăși. Poemul își ridică asupra sa mina și se ciopîrtește pe sine, și nu mai de dragul de a se ciopîrți. El, Poemul, este tatăl și fiul. De altfel, în poezia lui Lucian Vasiliu întîlnim un întreg „arsenal de război”.

În spate cu o ranită simbolică, burdușită cu tot felul de lucruri simbolice, Lucian Vasiliu pleacă „la război”. Lupta se dă între el și el. Între el și poeziile sale, care sînt, totodată, și „iubițele” lui. O luptă necrutătoare, pe viață și pe moarte; ori tu, ori eu! Cum în cazul lui Vasiliu, tu și eu sînt totuna, adică „eu” reprezintă eul său. Învinșul ieșea mai totdeauna învingător. În lupta sa cu sine, poetul nu lărtă nimic. Dacă vede o pasăre, pac!, o împușcă. Dacă vede un deget, harști!, harști!, îl taie. Dacă vede un inger (și îl întîlnește destul), trosc! pleosc! trosc! tac! tac! pac!, îl ia la bătaie. În poezia noastră modernă și post-modernă se pot întîmpla multe, și chiar se întîmplă. Pe un cititor nefamiliarizat cu această lirică îl pot nedumeri multe lucruri. Pe noi însă nu ne mai miră, nu ne mai șochează și nu ne mai deranjează nimic.

Iată că un frumos poem al lui Lucian Vasiliu, poate chiar cel mai bun poem al său de pînă acum, un poem reprezentativ pentru întreaga generație tinăra, ne ieșea în drum din paginile

cărții **Mona-Monada** (Ed. Junimea, 1981, volum cu care poetul cîștigă concursul de debut al editurii și ia premiul Festivalului „Eminescu”). Citez: „Hălăduiesc de unul singur într-un oras / cu peste 300 de mii de oameni. Un cer / ca un imens cargou petrolier în mișcare; / văd cum Dumnezeu se aruncă sub roțile / silentiosului tramvai de servicii / (...) / izbucnește incendiul la periferie / explodează inima într-un cîmp minat / (...) / Dar nimeni nu se sinucide / trece un betiv cu un ciine sub brat. / Gesticulează, vorbește; / corabie în larg pe care o pierd / în scurt timp din vedere // Dar noaptea aceasta e prea lungă. Cine / o poate scurta? / Imi tal un deget. / Celelalte, în cor: taie-ne și pe noi! / Exprim un cuvînt. / Celelalte, în cor: și pe noi, și pe noi! / Acum observ că bocancii imi sînt ferfeniți / și mă grăbesc să-i arunc // Dar poemul acesta e prea lung. / Noaptea aceasta e prea lungă. Scot cuțitul și HARȘTI, un deget. / Celelalte, în cor: și pe noi, și pe noi! / HARȘTI! HARȘTI! HARȘTI!”. (Poem final). Am citat aproape în întregime acest poem, pentru că este — după părerea mea — un poem reprezentativ pentru toată poezia lui Lucian Vasiliu și poate fi interpretat și ca o **ars poetica**. Pentru mai mult efect, poezia trebuie citită cu voce tare, rar, cit mai rar, silabisind cuvintele. Citită noaptea tirziu poezia capătă sensuri neobișnuite, stranii. În **Fiul omului** (Ed. Cartea Românească, 1986), cel de-al patrulea volum al său, Lucian Vasiliu încearcă, cel puțin în prima secțiune a cărții, o schimbare de ton. Vastul poem în cinci părți **Fiul omului**, dedicat „fiicei” noastre, Luiza, probabil cea „înveșmintată în straie imaculate / bătînd din aripi pe spate, / cu ochii încă nevăzători, cu auzul încă nepervertit / cu carnea trandafirie, de măcieș scit / ... / Lu-Lu-iza, fetița, amanta, mama, bunica”, prezintă o lume prenatală. Închis într-o clepsidră, care este pîntecul matern, poetul își „re-memorează” viața lui „viitoare”.

Și trebuie să spunem că aici, în

această clepsidră, există mai mult viitor decît trecut. Fiinta, nenăscută încă, și-a trăit prezentul și viitorul. Viitorul este trecut. Prezentul la fel, căci înainte de a deveni prezent, prezentul a fost viitor. Și cum viitorul a devenit trecut, tot „trecut”, un trecut continuu este prezentul. Poetul aude „corul ingerilor din visele părinților” și duminica înțelege că „neamul lui e un neam fericit”. „Mari inundatii de voie bună” îl copleșeau, în clepsidră, încă înainte de naștere. El este „seismograful care înregistrează erziile firului de nisip”. „Fiu al omului / în așteptarea omului”, poetul zace în măruntaiele cronometrelor. Singur în „Marele Intunerice” stă „într-un pat de lododnă / cu toate lododnicele lumii”. Tot în Marele Intunerice „fetele mari se dezbracă în oglinzi / pe făcute”. Se aud voci. Ascultați: „Distingeam voci: mi se pregea un nume — / Iacob?, Iosif?, Platon?, Socrate?, / Horațiu?, Ovidiu?, Napoleon?, / Matei?, Luca?, Gheorghe?, Ioan?”. Nu, zicem noi: nici Iacob, nici Iosif, nici Platon, nici Socrate, nici Matei și nici Luca; nici Horațiu, nici Ovidiu și nici Napoleon, ci: Vasiliu! Și oare nu e de ajuns?!

Și tot acolo, în Marele Intunerice, unde Totul și Nimicul, scrise cu majuscule, își sug reciproc degetul firav ca doi prunci gemeni ce s-ar alăpta unul pe altul —, poetul plutește „într-un fluviu de spaimă trandafirii”, rostogolindu-se — închis „într-un ou” (probabil oul cosmic) — prin apele primordiale. În cîntecul lui, „copiii a-prind focul pe coline” și „vinul se revarsă din pivnițe”. Poetul aduce laude „Inundațiilor sanguine” și roagă, la sfîrșitul poemului, pe bunul și fidelul său cititor să tragă clopotele în locul lui, dar nu precizează care clopote, de naștere sau de înmormîntare. Eu preiau metafora (atenție e o metaforă!) și fiindcă sînt și eu un cititor bun și fidel al poeziile sale: Ding-dang-dang!, le-am tras. Clopote de veselie sau clopote de întristare? Probabil și de veselie, și de întristare. Căci oare pot exista în sufletul unui poet veselie fără întristare, și întristare fără veselie?! Și Lucian Vasiliu, înainte de toate, este poet.

Și încă un poet, după părerea noastră, post-modern(ist).

NICHITA DANILOV

Marian Papahagi: intelectualitate și critică

Nu știu care dintre criticii (nedebutați editorial) de astăzi ar mai sustine cu aplomb în cea de a zecea pagină a primei cărți: „Trăim într-un secol al criticii...”, așa cum susține Marian Papahagi în cartea sa de debut: **Exerciții de lectură** (Ed. Dacia, 1976). Indiscutabil cel care totuși ar susține acest lucru, l-ar face din orgoliu profesional și nicidecum dintr-o senzație de abundență...

Debutanții în critică din deceniul anterior simțeau nevoia să întocmească la începutul cărților — un pretext, o schiță de program, un pact cu literatura pe care o abordau sau un pact de neagresiune cu cititorul.

Exercițiile de lectură din 1976 ale lui Marian Papahagi mizau mai mult pe **opinie** (de aceea tinărul critic simțea „...nevoia imperioasă să-și ceară scuze celor despre care a scris, pentru a fi îndrăznit să-l înțeleagă într-un fel sau altul”) decît pe „convocarea” științifico-lineară a operei. Indiscutabil, criticul părea dar nici într-un caz nu „exercita un talent literar cu temă critică”. Mai degrabă, în prima carte, criticul își dezvelea cu eleganță celui care știe multe, „schelele” prin care încerca să ajungă la **opinie**, la **metodă**.

Oscilînd între: „adevăratul critic este acela care a pierdut „plăcerea lecturii” și care a făcut tot ceea ce i-a stat în putință ca s-o piardă” și: „Redescoperind plăcerea cititului, a grațuitului în fond, criticul își redescoperă vocația de cititor” —, pledînd în definitiv pentru **utopia** reprezentată de incapacitatea de opțiune pentru una sau cealaltă dintre alternative, criticul încheie un pact „filologic” de înaltă tinută eseistică cu domeniul critic pe care îl va lua în stăpînire fără agresiuni zgomotoase asupra **textului**, exterioru actului critic.

Ceva ne face să insistăm asupra alcătuirii primei cărți. După **Pretext**-ul de care aminteam, autorul a voit să-și limpezească câteva idei astfel: **Critica și înțelegerea operei, Critică și invenție și Polemică și literatură**, după care a trecut direct să lectureze: „Cuvinte potrivite”, poezia lui Ion Barbu, a lui Bacovia (un eseu de dimensiunea unei cărți), proza lui Bacovia, poezia lui Tudor Vianu, opera lui Ion Vinea (eseu de o pertinentă necesară), romanele lui Lovinescu, poezia lui Nichita Stănescu („Cu Nichita Stănescu, lirica românească de astăzi

cîștigă probabil pe marele său poet...”), continuînd cu eseuri despre poezia italiană, a lui Ungaretti, Fernando Pessoa, Murilo Mendes și un important eseu prin unicitatea sa: „Semnificația idealului de cultură la Herman Hesse.”

Atît **Eros și utopie** (Cartea Românească, 1980) cit și **Critica de atelier** (Cartea Românească, 1983) următoarele două cărți ale lui Marian Papahagi au în față cite un **Pretext**. Motivul, nu e greu de ghicit: supremația criticii în acest secol („Dacă pînă la mijlocul acestui secol revoluțiile de sensibilitate s-au consumat mai ales în planul creației, a doua sa jumătate s-a ancorat atît de stabil în zona criticii...”).

În eseurile din **Critica de atelier** se păstrează atmosfera de „luptă pentru opinie”, cîștigînd teren profesionalizarea, lectorul profesionist, omul de știință intr-ale literaturii. Sînt abordate dintr-o perspectivă hermeneuță opera lui Nicolae Filimon (eseul e intitulat deosebit de sugestiv: „Filimon la răscruce”), opera critică a lui Lovinescu, poezia lui Ion Barbu, opera lui Agărbiceanu, partea a doua a cărții fiind rezervată, ca de obicei, literaturii italiene.

După unele ediții îngrijite și prefate (printre care și aceea a filosofului nedreptățit Emil George Papahagi), Marian Papahagi a tipărit un volum de studii despre lirica lui Duecento intitulat **Intelectualitate și poezie**, rod al studiilor întreprinse în Cetatea Eternă, o veche iubire a criticului. Cartea ar merita singură un studiu în care s-ar putea evidenția erudiția unui eseuist de primă mărime de la noi.

Nu putem „închide” acest sumar portret al teoreticianului fără a aminti coborîrea în Agora literelor de fiecare zi prin întreținerea cronicii literare în **Tribuna**, postură, e drept, greu de ghicit cu ani în urmă. Cronnicarul Papahagi este surprinzător și ne trimite ideile din excelența sa carte de debut **Exerciții de lectură**. Prin **opinie** de cele mai multe ori personală, prin intuiția dublată de știința criticii la care a ajuns, Papahagi e unul dintre cei mai ascultați cronicari de azi. Mai există puțin loc în direcția alegerii cărților despre care scrie și în direcția „ștergerii” unei prea evidente „sincronizări” cu unii cronicari în vogă...

VALERIU BĂRGĂU

PATRIEI

Drapel

Pentru drapel să arzi neincetat
E rodul singelui și al vieții
Prin el cinstești cununa de bărbați
Ce s-au jertfit pe soclul demnității.

Mărețe idealuri se deschid
Noi generații le rostesc gravate
Rămin izbuzile în timp incandescent
Sub fald de tricolor durate.

DUMITRU ION DINCA

Străbunilor mei

Limpedeza știință de-a sta împotriva
În vremi de restriște și fără noroc
Și vrea de stincă și cea milostivă
Ne-au dat peste veacuri, în lume, un loc.

Sinteți în turnurile oricărei cetăți,
Prezenți în furtună, prezenți la soroc;
Ați fost în coroana lui Doja, cel rupt în bucăți,
Ne-ați dat peste veacuri, în lume, un loc.

V-am știut la hotare, de când sintem noi
La Dunărea mare, în al munților scoc,
Prin valuri de singe, de-apururi eroi
Apărind, cu credință, străbunul loc.

Ați fost Ștefan sau Vlad sau Mihai;
Vă cîntă legenda și-un fluier de soc
Vă cîntă toți munții și-nmiresmatul plai
Ne-ați dat peste veacuri un nume, un loc.

SERGIU VĂRGATU

Sămînța dăinuirii

Soarele nostru este unul,
Pămîntul nostru este tot unul —
Primăvara noastră este una,
Mai timpurie sau mai tîrzie,
aceeași —
Aceași truda noastră zi și noapte
Strînsă în rodul verii și al toamnei —
Același gîndul trăirii noastre
În aceeași vatră
Brădată de aceleași anotimpuri
Cu care noi ne petrecem
Aceași viață trecută-n
Sămînța dăinuirii noastre.

MARIN RADU MOCANU

Înflorirea

Cu miini de aur,
soarele — soarele
așterne pămîntului,
cerul nespun de albastru.

Înflorirea începe
din dreptul copiilor mei,
adunați în primăvară,
ca îmbrățișarea unui
snop de griu.

(Un ochi de apă dezghețat,
în care m-am zărit întimplător,
a fost și ziua mea — o, arătam
ca-n visul unei păsări.)

Tot naivă e floarea caisului,
tot un strigăt ca de păun,
lujerul stinjenelului.

Și va fi tot mai cald
sub pămînt,
în opinca porumbului!

HORIA GANE

Stemă de pace

sus ce adinc ard diminețile patriei
cu fericirea albastră
semn de înțelepciune
călătoriei noastre
sus ce adinc ard diminețile
flacăra munților
duh alb semintelor
sete izvoarelor
și inimă soarelui

sus ce adinc ard diminețile
ochi senini
patriei mele.

GHEORGHE DARAGIU

ATELIER DE TEATRU

Dragomir Magdin

O CLIPĂ DE ÎNCREDERE

Piesă într-un act (fragmente)

PERSONAJELE

Dragomir Bănățeanu, ziarist.
Gina Castan, președinta comitetului de cămin.
Adriana, confecționeră.
Maria, confecționeră.
Tatăl Mariei.
Violeta, manechin.
Gigi, șofer de taxi.
Mihai, constructor.

Nea Lateu, portar.
Prima fată
A doua fată
A treia fată
A patra fată
A cincea fată
A șasea fată

Acțiunea se petrece în căminul de fete al unei mari întreprinderi de confecții.

SCENA VII

Doă planuri. Exterior: Gina țese în întimplarea Ziaristului; dialog. Interior: camera Adrianei în cameră, Adriana — tulburată, nefericită, plînsă: își șterge lacrimile, din cînd în cînd. Probează, cu tot necazul, o rochie pe care și-a lărgit-o. Murmură ceva, din care se deslușește, la un moment dat: „Poftim! Avantajul de a fi confecționeră: imi pot lărgi rochiile oricît...”.

Exterior:

ZIARISTUL: Am văzut gardul pe care-l ridicăți în slăvi. Slavă cerului că n-a ajuns pînă-n slăvi.

GINA: N-a mai fost material. Noi am făcut tot ce-am putut. Fetele au lucrat halate pentru fabrica de sirmă, peste program. Cu toate astea, n-am primit decît trei role.

ZIARISTUL: Trei role, dar ce rol!

GINA: Pozitiv, nu-i așa?

ZIARISTUL: N-ați auzit de personaje pozitive care frînează drumul spre progres? Senine, Cuminiți, Disciplinate, dacă vreți. Dar lipsite de perspectivă. În sfîrșit, nu sintem la teatru. Sintem într-un cămin. De fete. Prin urmare, vom sta de vorbă cu fetele. Ce-ar fi să începem cu această cameră? (arată spre camera Adrianei).

GINA: N-ar fi o alegere prea bună. Aici stă Adriana, o fată ciudată.

(Din acest moment, începe alternanța dialogului de afară cu monologul Adrianei, din interior; în realitate, spusele Ginei despre Adriana sint întreprinse de ceea ce Adriana însăși gîndește, cu voce tare, despre sine).

ADRIANA: Ciudat, cum se schimbă omul!

GINA: N-are decît un an de cînd a venit la noi...

ADRIANA: Un an, un singur an de viață și ce întimplări!

GINA: Pur și simplu, nu știu ce s-a întimplat cu ea.

ADRIANA: Unde-am citit eu că tot ceea ce s-a întimplat a trebuit să se-ntimple? (La de pe noptieră un manual de filosofie, se uită la el și-l aruncă

pe pîl). La naiba, filosofia învățată nu mi-a fost de mare folos, dacă nu mă apără de fatalisme!

GINA: Cînd a venit, era o fată veselă și comunicativă. Nu-mi ascundea nimic.

ADRIANA: Bine, și ce-ar fi trebuit? Să rămîn peocluită de zimbetul acela încrezător și timp?

GINA: N-am mai văzut-o zimbînd de două-trei luni de zile. S-a izolat, a cerut să stea singură-n cameră. I-am permis, gîndindu-mă că stă prost cu nervii. Cred că ia și medicaamente d-alea. De altfel, s-a și îngrăsat...

ADRIANA: Am nervi de oțel, dacă pînă acum n-am luat-o razna. Singur în cîmp, te simți puternic. Singur în mulțime, te simți mic și slab. Dar lasă, curînd nu voi mai fi chiar singură! (se întoarce cu spatele spre sală, își desfăce cordonul, se privește aplecînd capul, apoi și-l stringe neferesc de tare).

Exterior:

GINA: Așa că vă propun să alegem o altă cameră.

ZIARISTUL: Ba deloc! Îmi plac lucrurile misterioase. Cînd e vorba de oameni, cu atît mai mult.

GINA: Cum doriți. Atunci să intru eu prima, știți, e năi indicat... (bate la ușa Adrianei): Adriana, deschide, sint eu, Gina.

ADRIANA (luată prin surprîndere, își dezbracă la repezeală rochia și îmbracă un halat larg, de casă. Își șterge ochii, urmele de lacrimi, aruncă o privire în oglînda de la capul patului, își trece mîinile prin păr): Îndată! (deschide).

GINA (Intră, își rotește ochii prin cameră, apoi îl îndeamnă și pe ziarist să intre): Adriana, tovarășul e ziarist. Vrea să stea de vorbă cu tovarășele fete din cămin, pentru un reportaj. Îți dai seama, e-n joc prestigiul nostru, al întregului colectiv. Așa că te rog să răspunzi corect la întrebări, să arăți cum ne ducem noi sarcinile la bun sfîrșit. (Ziaristului): Pe mine vă rog să mă scuzați puțin. Mă duc să văd dacă mai sint fete în cămin. (Iese).

ZIARISTUL (în picioare, admiră goblenurile înrămate de pe pereți): De unde ai goblenurile astea minunate, tovarășă Adriana?

ADRIANA (căpătînd încredere): Eu le-am lucrat. Mă bucur că vă plac. Dar nu știu ce vreți să aflați de la mine...

ZIARISTUL (tergiversînd): Ia te uită, un cap de copil. Dar ochii? N-a făcut ochi?

ADRIANA: E neterminat. Nu m-am hotărît ce culoare să le dau.

ZIARISTUL: Ochii copiilor sint frumoși oricum. Pînă învățată să se uite urît.

ADRIANA (devenind bunăuitoare): Tot nu mi-ați spus ce vreți să aflați de la mine.

ZIARISTUL: De pildă, de ce ești acum plînsă.

ADRIANA: Vedeți, nu cred că m-ați ales prea bine. Cel puțin în aceste clipe, cînd viața mea nu seamănă cu a celorlalți fete din cămin.

ZIARISTUL: Crezi că există un standard care aduce viețile la același numitor?

ADRIANA: Povestea mea nu este, oricum, una care să vă intereseze.

ZIARISTUL: Mă interesează povestea fiecărui om.

ADRIANA: Chiar așa stînd lucrurile, nimeni nu mă poate ajuta.

ZIARISTUL: Nici măcar tînrul care te striga de dincolo de gard?

ADRIANA: El este ultimul la care-aș mai apela vreodată.

ZIARISTUL: Nu-nțeleg.

ADRIANA: Ați înțeleg, dacă timpul ar putea fi dat îndărăt.

ZIARISTUL: Merită s-o-ncercăm și pe-asta!

SCENA VIII

(Adriana, singură; monolog).

ADRIANA: A plecat și n-am apucat măcar să-l spun cum aș vrea să aplicăm convenția. Să dăm timpul îndărăt, asta poate însemna orice. Iar acest „orice” începe să mă irite. Să-l revăd pe tata, să-l aud țipînd: „Fata unui primar nu intră la facultate? Atunci cine intră?... S-o

CONSTELAȚII LIRICE

Nici chiar cu morții vii din carnea ta.
Ce-ți cer? Grăbește-te să-mi fii cadînă.
Iubind — ești tînăr. Asta nu se-amină.

Peretele de sticlă

Crește-un perete, al vinei, între noi: ceresc.
El se topește-ndată cînd brațele întinzi.
Iar eu cînd le întind abia te mai zăresc
Prin vinzoleala-i rece de palide oglinzi.

Perfida indoială se dă drept sfetnic blind
Și vorbele ascund ce vor să spună.
E vina cui dacă-am simțit pe rînd
Chemarea, în dezacord, de-a fi-împreună?

Chiar tu cu teamă zici și uneori pe dos,
Iar eu prea răspicat rostesc și da și nu.
Deosebiri o droaie-între da și da descos

Și între nu și nu — Gîndește-te și tu.
Din vina cui el crește, eu n-am nici o dovadă.
Dar stă-n puterea ta să-l faci să cadă.

De ce ți-e teamă

De ce ți-e teamă, cine să-nțeleagă?
Iubești? Cui pasă dacă ai dreptate?
Totu-i să crezi. Smintită-i și ne-ntreagă
Iubirea-n care crezi pe jumătate.

Nicolae

Motoc

Grăbește-te

În dragoste nu-amini nimic; înceată,
Temătoare de-ncepe, sfîrșește tot nebulă.
Nu spui „să mai vedem” sau „pe-altă dată”,
Nu-ți pasă nici de alții ce-o să spună.

Înțelepciunea-n dragoste-i prostie.
Plătești, dacă amini, un preț prea mare.
Ce azi e încă vin și-duce bucurie,
De mîine-i doar poșircă în pahare.

În dragoste e-un har trimis de moarte
Ce nu poate fi pus la teșcherea.
Ce pierzi agonisești și nu se-mparte

revăd pe mama, calmându-l eu Rudotei și cu seringile ei, pe care-și dorea să mi le transmită?... Să-i aud oarțădu-se, să-i văd împăcindu-se de ochii mei, pentru că eu, marea lor speranță, roștul lor, n-am fost în stare să intru la medicină?

Sărmanul tata! De unde să știe el cit mă chinuia pe mine himera lui, „medicina care să mă facă om“, cum îi plăcea să spună?! Pe cînd el mă visa doctoriță-n sat, la centrul de comună, eu inghițeam o carte de filosofie după alta. Și cu fiecare mă îndepărtam de idealul lui...

Ziua catastrofei l-a găsit pe cîmp. A fost, pentru el, o șansă. În casă, fără aer, nu știu ce s-ar fi făcut!

Fata popii? Să fie sănătoasă, cu toți medicii ei, care i-au mincat colacii! Dacă intrat, asta-nseamnă că va fi și doctoriță, că va fi o doctoriță bună? S-au mai văzut doctori care-au tratat pacienții ani la rînd de galbenare, pînă să afle că sînt japonezi!

Tată, tată! De ce nu mi-ai adus o floare din cîmpul în care te aflai, doar știai cît îmi plăc florile! M-ar fi putut face să-nflorească eu înșami, cățărată pe pieptul tău! Să-ți spun, să te asigur că socotelile mele cu cartea nu sînt încheiate. Pe cînd așa? Pot spune c-am fugit de-acasă, de vreme ce nu te-a interesat unde plec...

Rușinea ta a fost un moff, durerea mea un sfîrșit de lume!

Ce-ar fi să-ți trimit o scrisoare? Sau ce-ar fi să-ți strecoar în plic ova nostim?

„Tovarășe Primar (cu P mare).

Fieca dumneavoastră e o fată admirabilă. Nu putem spune că este, din capul locului, o confecționeră desăvirșită. Poate nici n-a avut de gînd să ajungă printre noi. Cînte școlii care i-a dat și această șansă. O șansă de rezervă, cum s-ar spune. Adriana știe multă earte. S-ar putea să ne părăsească într-o bună zi. Dar cită lumină va lăsa în urma ei. Să vrea, noi am putea face din ea cea mai priocpută lucrătoare. Curînd, meseria noastră nu va mai avea taine pentru ea. Vom fi mindri să ne socotească prietenii ei, dacă nu primii, atunci cu siguranță cei mai buni, cei mai devotați. Semnează!

Comitetul încrederii în oameni, de la Intreprinderea (cu I mare) etcetera, etcetera“.

Sînt sigură că tata, sufletist cum îl știu, are să înfînteze și el un comitet al încrederii în oameni. Dar, oare, ca președinte al lui, mă va ierta?

SCENA X

ZIARISTUL (în colțul scenei reprezentînd exteriorul căminului): Uf, nu știu cum se descurcă dramaturgii de profesie și eroii lor, dar nouă nu ne-a fost deloc ușor să dăm timpul îndărăt. La one de virf, cînd străzile gem de lume, iar mașina timpului e mai aglomerată ca oricare alta. În sfîrșit, să zicem că am izbutit. Adriana coboară din taximetru luat în gară. Cu două geamantane, ca două temelii de zid. O ajută șoferul, un tinăr plin de vervă, care-și bombardează clienta cu întrebări. (Cei doi apar, după spuse-

le ziaristului, se apropie de intrarea în cămin. Ziaristul se așoază pe bancă, de unde urmărește scena, dialogul. Își notează cîte ceva în carnetel).

GINA: Nu m-ai lămurit: ești din Vaslui-orașul sau Vaslui-județul?

ADRIANA: Are vreo importanță?

GIGI: Are, ca să știu de unde să te iau!

ADRIANA: N-ajunge că m-ați luat de la gară?

GIGI: Uite că nu! La mine una și cu una fac două. Deci?

ADRIANA (cu un zîmbet în colțul gurii): Ei bine, sînt de undeva de la țară. Dacă asta ajută la ceva...

GIGI: Ajută, cum să nu ajute! Inseamnă că nu prea ai încredere în orașeni. Bașca în bucoareșteni. Te uita la ei cu picioarele apropiate.

ADRIANA: Și la soare te uita cu picioarele apropiate.

GIGI: Nu s-ar zice că n-ai replică.

ADRIANA: Deocamdată, știu numai că n-am timp. Vă rog să mă iertați.

GIGI: Nu promit...

ADRIANA: Bună ziua. (intră în cămin).

GIGI: La revedere.

ZIARISTUL (se ridică de pe bancă, face cîteva pași, se stresează sălii): Adrianei avea să-i meargă, în zilele următoare, totul din plin. Cu inițierea făcută-n liceu, a dovedit că poate fi confecționeră. Una indemnatică. Cu gîndul la primele ei succese, se întorcea, surzătoare, spre cămin. Deodată... (Se așoază iar.

Se aude claxonul unei mașini. Adriana, pe punctul de a intra în cămin, se aude strigată).

GIGI: Hei, domnișoara din Vaslui! Nu mai cunoști lumea?

ADRIANA: Dumneavoastră? Nu mă așteptam. Și apoi, răspund la numele Adriana!

GIGI: Domnișoară Adriana, ai să te obișnuiești. Sînt omul surprizelor. (Aduce de la spațel un buchet de flori). Iar acum, ia frumusețea o mină de pe geantă și ține florile astea, că mă grăbesc. Mă așteaptă un client. Pa!

ADRIANA: Pa... parcă nu-nțeleg. Zău dacă-nțeleg.

GIGI: Cînd nu-nțelegi, se recomandă să pricepi. Sfatul specialistului. Rețetă sigură. Pe curînd! (În urmă-i, se aude un automobil pornind).

(Adriana ridică din umeri, mîngie florile. Vrea să intre în cămin, ceva o ține-n loc. Privește-n urma celui plecat).

ZIARISTUL (spre sală): Dumneavoastră ce-ați făcut? Ați refuzat florile? Le-ați aruncat? Le-ați rupt? Adriana le-a păstrat. S-o întrebăm de ce.

ADRIANA (face cîteva pași, se așoază și ea pe bancă, lîngă Ziarist): Ce rău puteam să-mi facă niște flori? Cinci flori! Mă uitam la ele și vedeam o grădină. A casei părintești. Dispareau zidurile, distanțele. Apăreau ai mei: părinții, bunicii, fratele. Cinci flori, cinci chipuri care se luminau la vestele mele bune.

ZIARISTUL: Și mai departe?

ADRIANA: Au trecut altele zile. Leșeam pe poarta între-

prinderii, cînd Gigi mi-a pus în palmă o înghețată și a dispărut. Tot așa, rîzînd — parcă mai atragător — și zicînd că-l așteaptă un client. Apoi o pungă cu struguri, în sfîrșit, o păpușă... Cîcă să mă joc cu ea, ca o leuță ce sînt. Pînă mai creș — așa zicea — să pot fi invitată la un dans.

ZIARISTUL: Cum ai reacționat?

ADRIANA: Am ris. Mă socoteam destul de crocșută pentru a fi invitată la un dans. Și de bine creștută, ca să nu refuz. Ocazia s-a lîsat într-o simbră scara, cînd m-am prezentat cu el, îmbrăcat frumos, la poarta căminului. Mă invita să dansăm amînd la vîrful lui, care-și serba ziua de naștere. Zicem că vin mai multe perrechii, nu l-ar sta bine să meargă, numai el, fără prietenă.

ZIARISTUL: Te socotea deci prietenă lui? Ți-o mai spusese?

ADRIANA: Tot ce-mi spune, părea că lasă să-i scape. Așa, ca eu să pricep — cum îi plăcea lui să spună — dacă nu pot înțelege. Rețetă sigură. N-am văzut om care să se joace mai ușor cu vorbele ca el. Avocat trebuia să te fie, l-am spus. Nu-i vremea puerității, răspund. N-avea de gînd să rămînă taximetrist, ci să-și lucreze paterile la Drept. Asta-i ridică în ochii mei...

ZIARISTUL: Pregănit cu dansul și aniversarea vîrfului meu lat vorbe.

ADRIANA: Să fi fost numai atât. Dar a fost o stratagemă. O curmă de prost gust. O vințoasă. Cînta eram eu.

ZIARISTUL: Atunci s-a întîmplat ceva deosebit?

ADRIANA: Atunci, dimineața l-am văzut vergetește răzgîndindu-se din porțel.

ZIARISTUL: Te-ai plîns cuiva?

ADRIANA: M-am plîns mie și n-am aflat creșterea.

ZIARISTUL: Ai fi avut și vreme să te ierți.

ADRIANA: Vremea nu înseamnă nimic prin sine. Curge și atât. Nu rădădește. Zidarii sîntem noi. Și nu mă pot ierta așa cite pupin, cu fiecare cîrîmîdă. Va trebui să construiesc ceva, un turn din care să pot privi îndărăt, fără să-mi fie teamă sau rușine. (Se ridică de pe bancă și pășeste spre cămin. Dincolo de gard, o întîmpină Gina, exploziv. Ziaristul rămăs pe bancă, urmărește scena).

GINA: Adriana, se poate să nu spui nimic? Să-mi ascunzi tu mie una ca asta? Zău, așa, cum ai putut să faci, Adriana? De azi înainte, ne mindrim eu tine!

ADRIANA: Hodoronc-tronc.

GINA: Ai crescut în ochii tuturor!

ADRIANA: Și eu care credeam că...

GINA: Să nu mai crezi de capul tău. Bravo și la mai mare. E meritul tău, dar și al nostru: am creat aici un climat de seriozitate!

ADRIANA: O! fi abuzat de el?

GINA: Ai abuzat, știi de ce. De izolare. Dar acum te înțeleg. Mă duc să dau sfioră-n țară. Peteloor!

ADRIANA: Gina, te rog, nu!! Mă nenorocesci! (Rămăsă singură). De ce-am avut eu încredere atunci? De ce-am avut oare încredere?

PRIMA VERBA

Simion Buia

Bunul simț poetic

Simion Buia poate fi numit poet, deși este foarte tinăr, și trebuie luat în serios, după cum el însuși se ia foarte în serios, creîndu-și o mare austeră, de esențe și meditații, atîcînd frontal problemele mari ale existenței, cu bun simț poetic, vrea să spun cu talent. Cunoaște poezia în general și poezia care se scrie azi în special (unele influențe se pot detecta ușor). Scrie cu călăuză cite un haiku notabil, pentru a citi apoi în podul palmiei, pe linia vieții, o poezie mai tradițională „punînd degetul pe rană” și compune după aceea „reflexe necondiționate”. Versurile se rețin. Am în față un vraf de poeme, scrise cu nerv și dintr-o răsufiere, dar o răsufiere care se prelungeste în zile și nopți de frămîntări și căutări artistice. Ce se putea spune, într-o astfel de împrejurare? Să-i scriem lui Simion Buia un drum lung și spornic pe lîngă acesta fermecat al tinereții fără bătrînet, pe care a apucat-o cu traista în băț, plin de rivnă și gata să facă față tuturor bătăliilor care sperie, ca în orice poveste, doar pe cei slabi de inger.

MARIN SORESCU

Ab ovo

Era inteneric.
Eram în leșă.
Ea primitivă
Era pe-otunci.

Și deodată m-a descoperit Columb.

— Iată un ou de porumbel —
M-a recomandat columbofililor
Care nu credeau că voi sta în picioare.

Apoi m-a examinat
Și m-a trimis, ca la examen;
Transformîndu-mă în statuie
Unui ou uzat plat
La temelii.

Și astfel am intrat în istorie.
Gol pușcă.

Acum, om mai vedeo...

Interiorizare

Singurătatea,
Singurul mod de
A nu-i fi complice
Destinului

Rocadă

tu fără mine
ești ca un vultur
fără o aripă

eu fără tine
sunt ca un cerc
fără (un) semicerc

tu fără tine
și
eu fără mine
e ca umbra vulturului
între pre- și postfata
unui semicerc divizat

imperfecția devine perfectă

Linia

în podul palmei mele
pe linia vieții
bisecată de o mai
veche rană din
copilărie —
o incolțit o
floare de colț
am pus degetul pe rană

Rafinament

intr-atît m-am
înălțat în ochii
prietenii mele
incît am ieșit
din orbită

Tablou

Mi-a făcut portretul.
Rama e gata — mi-a ris
într-un tîrziu de tot.
Pentru a intra în
Patrimoniul
N-am decît
Să mă așez
În fața ei
Întin
Definitivare.

Definiție

zimbetul
nu-i altceva
decît vestigiile
unui tipăt

Oh, de n-ar fi mindria! Al umilinței rai
N-ar fi-n cuvintele ce-mi spui „de bine”.
Cu indoială rizi. Dar teamă n-ai
De sensul lor ascuns ghicit de mine.

Dacă-ai privi în viitor cum cad
Spre gloria unui tirg, stînd să apună,
Cuvintele „de rău” n-ar fi un iad

Precum tristețea de-a nu fi-mpreună.
E-un gaj de suflet ce ne poruncește.
Iubești? Urmezi pe cel ce te iubește.

Statornic

Ai vrea-n obșteasca slujbă să-neci ce se cuvîne
Doar dragoastei înalte cu slujba ei năucă.
Ți-e teamă și de tine, și-e teamă și de mine.
Încrederea prostească și sfîntă ți-e pe ducă.

N-am ce să-ți reproșez. Cu desfătări nebune
Ce ți-a fost teamă să le vezi și-n vis
Ți-a fost prin har menit să mă cunoști anume
Cînd despre neîncredere n-aveam nimic de zis.

Dar cum apune soarele sau cum îngheață marea,
La limita tristeții, e-o lege de urmat,
De ce iubind — e crudă întrebarea —

Nu simți că ești iubit cu-adevărat?
Rizi de ce-ți spun suindu-ți prag sus steagul.
Eu voi veni oricînd să-ți sărut pragul.

Vesela deznădejde

Cînd doar la tine te gîndești — în pripă
Judeci și pedepsești și n-ai un drum.

Refuzi să-ți fie la gleznă tu aripă.
Spui da erorilor ce vin durim.

Cînd doar la tine te gîndești, pe-aproape
Vesela deznădejde își dreg glasul.
Indiferent și visul ce-ncearcă să te scape.
Indiferent chiar trupul tău și pasul.

Cînd doar la tine te gîndești — prea bine
Ajungi să nu mai simți nimic.
Indiferentă clipa care se cască-n tine

Indiferent — ce crezi, indiferent — ce-ți zic.
Și nici cocorii, venind de peste mare,
N-oduc cu țipetele lor purificarea.

Copilul

E un copil în noi ce-și caută părinții.
Spui „da” cu el iar eu spun „nu” și plînge.
Eu te alint, el își infîge dinții.
Spun că e mult, el spune că n-ajunge.

Deci, despărțiți să fim, își are el un plan;
Dar nu și despărțiți de el. Ce vrea să spună?
Că el fiind cu noi rămîne tot orfan,
Iar noi și despărțiți vom fi tot împreună?

Mă vrei de soț, el vrea să-mi fie iubită.
Te vreau eu de soție, dar nu mă vrea el totă.
Visul să-și dea pe față măsura lui pocită

Părinții lui dintii nu-i sîntem niciodată.
Dacă le cauți sensul, cînd vrea să te sărute,
Dă un trecut acestor dragi contraziceri mute.

Valențe ale teatrului politic *)

Ce s-ar mai putea scrie despre piesa lui Titus Popovici la 15 ani de la nașterea ei, mai ales că translată scenic și filmic ea a devenit foarte cunoscută? În primul rând, că-și păstrează în chip statornic actualitatea. Nu este vorba despre o actualitate a situațiilor, ci a relațiilor și aspirațiilor umane. Acțiunea piesei se petrece în anii '50 ai acestui secol. Problema în dezbateră este cea a puterii mai întotdeauna în invers raport de forțe cu adevărul, pledind, ea, piesa, pentru o armonioasă relație între ele. Personajele acestui text dramatic scapă schematicismului, ei gândesc, se îndoiesc, deci există. Relațiile dintre ele nu sînt uneori lipsite de brutalitate, ceea ce iarăși îi apropie de adevărul acelor zbuciumați ani. Există, de asemenea, discordanțe între modul de a reacționa și cel de a gândi în sensul unei discipline impuse al cărui rost indivizii nu întotdeauna îl înțeleg, dar i se subordonează din necesitatea de a se supune necondiționat crezului politic. O lume întreagă trăiește în această piesă, formată din puternici și din slabi, fiecare cu destinul său, cu viața sa, în care adevărul pină la urmă răzbată, învingându-l pe om, sau dimpotrivă, afirmându-l.

Personajul principal, fostul prim secretar regional Pavel Stoian, aflat în ultimele zile ale vieții, simte acut nevoia justificării față de societate, dar mai ales față de sine. Este momentul în care adevărul nu mai poate fi ocolit pentru că viața sa nu apese mai greu conștiința decît o face apropierea morții. Pavel Stoian nu ezită să-și convoace la această judecată partenerii și victimele față de care în parte se simte acoperit, el crezînd sincer în dreptatea acțiunilor sale, ca și în nesinceritatea celor pedepsiți. În febra dezbaterilor, lucrurile se clarifică în limitele capacității de înțelegere a fiecărui personaj, neexistînd nici un stupid happy-end în această poveste de viață în umbra morții. Orgolios și voluntar, abuzînd deseori de putere, Pavel Stoian este înconjurat mai ales de servili și umili, de oportuniști și fanatici ca Olariu, Manu, Andrei. Indivizi ce-și justifică pe deplin existența în condițiile date. Pe de altă parte, inginerul Petre Petrescu, autorul unor proiecte de anvergură, tehnician de excepție care are conștiința valorii lui este cel care-l irită permanent pe Stoian cu autoritatea sa profesională. În mod paradoxal, secretarul susține realizarea proiectului inginerului (ce-i drept în fază imperfectă), arestîndu-l și condamnîndu-l pe acesta pentru lipsă de devotament față de țară și partid. Ofițerul superior Vasile Olariu este o altă victimă a propriei puteri, el rămînînd pentru totdeauna prizonierul propriei obtuzități. Distanța dintre perioada imediat următoare cuceririi puterii și cea a anilor mai apropiați nouă este pregnant reliefată de

diferența care există între atitudinea lui Pavel Stoian și a noului prim secretar Mihai Duma, luciditatea și analiza luînd locul obtuzității și inflexibilității. Se simte apropierea unor timpuri mai puțin încrîncenate, în care încrederea în om și în forța lui creatoare este incomparabil mai mare. Spectacolul semnat de Mircea Cornișteanu pe scena Naționalului craiovean păstrează adevărul piesei, sugestiile regizorale mergînd în sensul acesta. Construită pe principiul succesiunii rapide a tablourilor și a acțiunilor paralele, care amintește de decupajul zilnic, reprezentarea are ritm, tensiune, simetrie și o strînsă logică a ideilor și sugestiilor scenice. Relațiile dintre indivizi sînt mai pregnante și mai clar urmărite, ca de altfel și evoluția personajelor. Scenografia este inspirată și funcțională. Spațiul scenic este sugestiv marcat și servește excelent concepția regizorului. (Personal avem două nedumeriri: poarta sculptată și melodia foarte cunoscută cîntată din nai ni se par sugestii mult prea comune și facile față de maturitatea realizării spectacologice). Interpretii Ilie Gheorghe, inegal în rolul inflexibilului, capriciosului și orgoliosului Pavel Stoian este, în momentele realizate, o prezență de autoritate artistică a spectacolului. Valentin Mihali în rolul lui Mihai Duma are evoluția cea mai unitară, mai nuanțată, mai rafinată gândită și cu finețe executată. Pe noul prim secretar nu-l caracterizează siguranța, aroganța predecesorului său, ci o abia sesizabilă distanță ironică față de tot ceea ce poate fi socotit adevăr infailibil, simțindu-se în jocul său, lucru destul de rar, și o anume mișcare a ideilor, o autoanaliză și o autocenzură permanente. Remus Mărgineanu, în Vasile Olariu, este autentic și verosimil. Inginerul Petre Petrescu are mai multă consistență în partitura scrisă decît în cea jucată de Valeriu Dogaru (există, pe scenă, mai mult un joc exterior decît unul interior). Inimos, simplu, autentic, pitoresc Nae Gh. Mazilu în Moș Nichifor; steersă și înfrîntă, necercetată cu inima Smaranda Olteanu în Marta; mindru, istet, sugubă, rostindu-și în tălcuri gîndurile Ion Calan, în Ion Ion, devenit în varianta craioveană personaj exponențial al țărânimii cu o biografie adinc implicată în istoria vremii. Apoi Emil Borghină — soferul, Valer Dellakeza, Tiberiu Manu, Vladimir Juravle-Maries, întregesc o distribuție bine gândită. Mai neclari (este drept nici în economia piesei nu există substanțial) sînt Mihai Constantinescu în doctorul Ștefan Mirea în Andrei și Lucian Albanezu în Subofițer.

LIANA COJOCARU

*) Puterea și adevărul, de Titus Popovici. Teatrul Național Craiova. Regia: Mircea Cornișteanu.

Doi „piloni” ai unei generații... *)

O sală arhiplină, cu oameni urcînd ciorchine pe scările spirale ale Ateneului, cu oameni stînd jos în rîndurile și pe treptele adăpostite de marea cupolă, devenită neîncăpătoare, cu oameni în picioare („vinînd” un loc cit de mic), fremătînd, intrînd în rezonanță cu acordurile orchestrei, începînd parcă să respire în ritmul dictat de bagheta dirijorală.

O seară sub semnul a două personalități interpretative puternice, o seară dedicată versiunilor de autentică aprență personală, purtînd girul profesionalismului, harului și maturității, al profunzimii elaborărilor conceptuale: Cristian Mandeal și Dan Grigore — două semnături de referință ale vieții noastre muzicale.

Dan Grigore și Cristian Mandeal în Concertul în la minor pentru pian și orchestră de Robert Schumann — o viziune clar definită prin prestația sobră, prin echilibrul și rigoroarea a construcției arhitectonice, prin siguranța și vigoare, prin cenzurarea efuziunilor sensibilității romantice printr-un filtru al reținerii, cu tentă austeră uneori. Dualitatea celor două personaje „principale” (în „distribuția” pe care autorul o mărturisea prezență voluntar în paginile sale) a cunoscut în această ambianță un profil aparte: Florestan (întrupare a elanurilor avîntate, a forței, hotărîrii și exuberanței) și Eusebiu (discret, interiorizat, nostalgic, înveșmîntat în aura cantabilității poetice) au pășit pe rînd în conul de lumină al reflectorului dar trăsăturile lor contrastante au fost integrate într-o dramaturgie unitară, lîmpede formulată, sensurile întregului primînd asupra acestor portretizări. Am regăsit în această talmăcire a partiturii schumanniene tușele clocotitoare de filiație beethoveniană, a cea robuste și adîncime a trăirii, ardenta învălîuită în manta sobră ce zăgăzuiește exprimarea brahmsiană, dar am aflat și a cea alternanță dintre transparență și involburare, delicatețe și accente pline de nerv. Precizia și strălucirea pianistică au reliefat cu și mai multă putere impetuozitatea discursului solistic, în alertul său dialog cu orchestra, din dinamismul acestor planuri ale

construcției componistice clădindu-se acest convingător edificiu concertant, organic încheșat în datele originalității sale.

Un eveniment prin însăși deschiderea repertorială pe care o afirmă, interpretînd după modelul ultimei Renașteri umaniste-Honegger s-a constituit într-un „spectacol” al sonorităților simfonice prin fluiditatea desfășurării, fin gradate în acumulările sale, prin mișcarea amplă a suprafețelor și volumelor orchestrale. Orizonturi expresive distincte, rotund arcuite, părțile simfonice s-au detașat ca etaje ale unei grandioase arhitecturi, articulate din eleganța liniilor largi, din mobilitatea detaliilor, din densitatea proporțiilor timbrale.

Integrînd programul în aceeași notă a profesionalismului și veritabilei creații interpretative, lucrarea lui Nicolae Beloiu Clopotele Alba-Iuliei (răsunînd din nou în stagiunile Capitalei) a avut parcă de această dată un plus de densitate, de culoare și pregnanță a imaginilor sonore, investite de bagheta dirijorului cu valențe picturale, cu monumentalitate, pendulînd între tonurile dramatismului tensionat și cele cu tentă glorificatoare ale pasajelor cu ecouri imnice, de slavă. Suda în arcuirea sa interpretativă ce i-a condensat aparent dimensiunile, încercîndu-le de substanță, piesa și-a reformulat parcă materia componistică.

A fost o seară în care doi muzicieni-interpreți au demonstrat maturitatea unei generații a cărei ascensiune valorică am trăit-o și o trăim cu fervoare, căci prin neobositele căutări ale reprezentanților săi descoperim și redescoperim noi mesaje, noi sensuri gravate în timp pe portativele epocilor. A fost o seară în care ni s-a relevat într-o nouă luminozitate dimensiunea statură a doi dintre „pilonii” acestei generații a artei interpretative românești.

ANCA IOANA ANDRIESCU

*) Concertul orchestrei simfonice a Filarmonicii „George Enescu”, dirijor Cristian Mandeal, Ateneul român, vineri 22 mai 1987.

Acord fericit între rațiune și afect

Ținînd seama de faptul că arta este mesajul nostru particular adresat colectivității, cu cit acest mesaj este mai personal, mai sincer, mai deosebit, cu atît este mai valoros. Un proverb popular spune că „imitația nu are valoare”.

Ana-Aura Băbeanu este, cred eu, o ivire rară, un dar pe care natura îl face vieții sensibile și conștiente a oamenilor. Pe mine personal, opera Aurei mă face să uit că sînt pictor, mă fascinează, mă transformă în spectator; imi produce astfel o mare bucurie. Este minunat lucru să uiți partea profesională subiectivă atunci cînd privești lucrările colegilor tăi, să încolțească în sufletul tău un sentiment de recunoaștere și generozitate.

Asemeni unor ferestre prin care privim din afară spre înăuntru, picturile Anei-Aura Băbeanu ne apar spații miraculoase pe ecranul nostru interior, o amintire a amintirilor noastre, trăiri intense transformate în stări de vis. Nota de basm românesc, organizarea spațiilor în stil oriental, asocierea elementelor plastice într-o ordine poetică anume, laconismul și intensitatea afectivă a acordurilor cromatice, ne relevă o gîndire organizată, un acord fericit între rațiune și afect. Folosirea tehnicii este de-a dreptul surprinzătoare. Ana-Aura Băbeanu este primul artist care, pictînd pe sticlă, are clarviziunea de a nu confunda tehnica populară cu stilul icoanelor pe sticlă, stil ce aparține unei simțiri trecute, decedate. Teh-

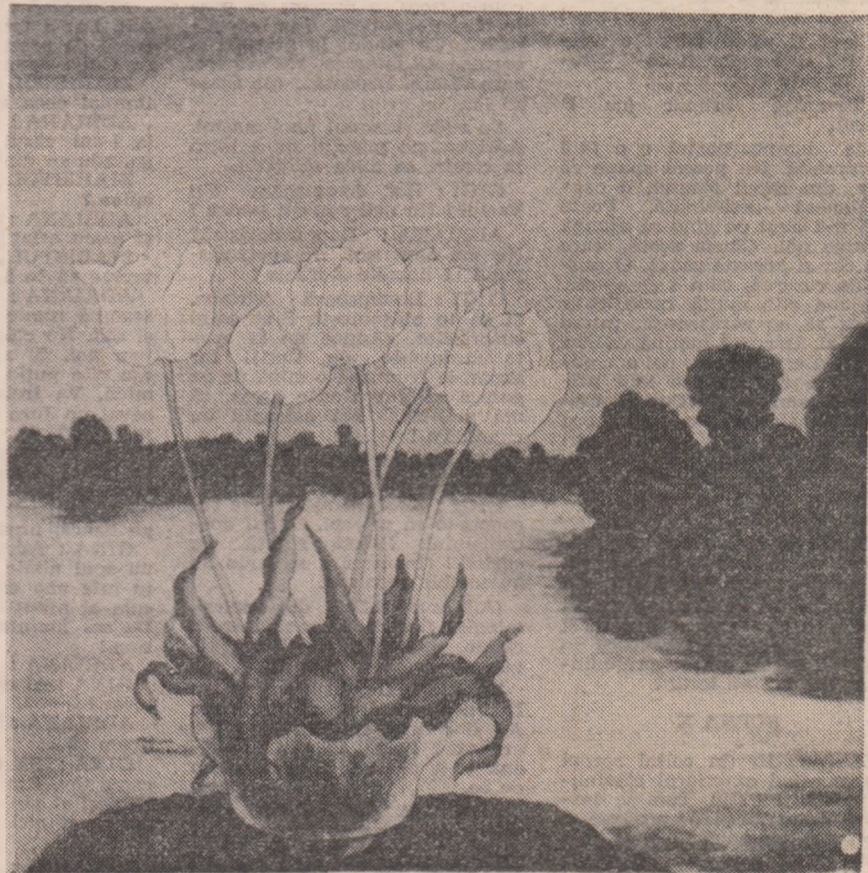
nica poate fi comună dar stilul este obligatoriu diferit, el aparține personalității, simțirii și gîndirii particulare a creatorului, într-o perioadă istorică anume. Acest curaj al artei îi asigură o cale liberă de a exprima în mod neprejudicios tot ce dorește; se vede clar din varietatea temelor, inspirațiilor și viziunilor, surprinzătoare de la o lucrare la alta.

Iată deci unul din așa zisele secrete ale personalității unui artist: stilul apare în urma spargerii unor bariere. Van Gogh spunea: „pentru mai frumos distrug orice lege”. Avea dreptate. Eu nu cred să fie posibil un autoturism care să meargă numai din frînă; mai trebuie și accelerație, mai ales accelerație!

Am observat că la fiecare nouă expoziție de Anei-Aura Băbeanu, pe lângă publicul permanent, apare și un altul mobilizat de fama artei care crește de la an la an. Acest lucru dovedește că adevăratul artist este lansat de puterea de fascinație a operei lui, că publicul este sensibil și nu se lasă înșelat de explicații teoretice plasate în locul emoțiilor și sentimentelor pe care trebuie să le transmită arta.

Pe nesfîrșitele trepte de avînturi, căderi și urcușuri ale involburatei istorii, civilizația urmează o traiectorie ascendentă datorită puterii pe care o degajă sensibilitatea și rațiunea umană.

SABIN BĂLAȘA

„Inserare de primăvară”

Artistul și lumea (V)

Situîndu-se de la înocet pe criteriile constructive ale artei și ale științei, constituîndu-se ca un proces larg de cunoaștere. Renașterea modernă (numită așa după modelul ultimei Renașteri umaniste) se va impune neîndoielnic prin ideile sale, ea angrenînd un număr însemnat de sisteme ale procesului de creație, alături de cele ale comunicării, într-o perioadă de timp care cuprinde creația artistică rezultată în spațiul cultural al Lumii, de la ultima Renaștere, pînă la sfîrșitul secolului XX. Valorificînd forța creatoare, ideile și experiențele deosebite ale muzicii de creație, de-a lungul timpului, Renașterea modernă este în măsură să fundamenteze criteriile obiective, științifice de întemeiere și deplină înflorire ale artei adevărate. Revoluția vizuală, noile forme de creație și de comunicare, dar și nivelul ridicat de cunoaștere cucerit de știință conferă Renașterii moderne noi perspective. Renașterea modernă este un fenomen complex, multilateral. Ea nu poate fi creația unei singure persoane, neidentificîndu-se sub nici o formă cu subiectivismul și nici nu se poate cantona în sfera intimă a unui singur gen din ramurile multiple ale muncii de creație. Emergența Renașterii moderne în societatea contemporană presupune un efort de acumulare dar și de sublimare, de salt calitativ.

Renașterea modernă, ca manifestare inerentă și necesară artei cucerește atît prin natura adevărului științific, obiectiv relevat în însăși desfășurarea procesului muncii de creație, cit și prin efortul colectiv de participare al Eului, al Artistului și al Lumii. Creșterea nevoilor spirituale în societatea modernă civilizată justifică menirea Renașterii moderne de a influența optimizarea relației dintre

știință și artă. Se va vorbi într-un viitor, nu prea îndepărtat, despre Știința artei, dar și despre Arta științei.

Arta, domeniu specific al exprimării omului prin limbajul său universal, solicită în laboratorul său, în Poesisul său (relația activă a omului, a „facierilor omenesti” în raport cu lumea) toți factorii: Eul, Artistul și Lumea. Renașterea modernă a artelor privește determinarea relațiilor indefectibile care trebuie să existe între Artist și Lume. Ea va fi capabilă să acorde muncii de creație importanța și rolul care i se cuvin în societate, așezînd arta pe treapta adevăratei ei valori. Într-o atmosferă sferică, de înaltă vibrație sufletească, Artistul își va găsi echilibrul. Va înțelege să nu mai imprumute nejustificat, munca deja finalizată, în vremuri apropiate ori îndepărtate, a altor Euri. Opera de artă va avea un statut cert și inconfundabil, cerînd Artistului să caute și să realizeze în timp finalizarea ei, în capodoperă. Costul publicului va fi diversificat și după preferințe, va solicita sensurile profunde, ireductibile, ale operei de artă într-o optică constructivă. Critica de artă va avea un obiect de studiu legitim și se va implica într-un proces ascendent pe drumul dezvoltării, în continuare, al creației. Artistul se va folosi cu mai multă îndreptățire și cu efecte benefice de intuiție, căci Renașterea modernă va construi latura frumoasă a Eului său. Să învățăm deci împreună cum trebuie să primim arta, care este adevărata muncă de creație, care este rostul ei în Lume, și să încercăm să ne însușim calitatea înaltă, civilizatoare a acesteia pentru societate.

SABIN ȘTEFĂNUȚĂ

Vocea caldă a adolescenței

Până nu demult, în cinematografia noastră, s-o recunoaștem deschis, arhipelagul adolescență rămânea ascuns într-o imensă scoică ce, deși reverbera ecouri ale acestei singular de frumoase vârste, se refuza, totuși, ochilor avizi ai tinerilor spectatori, prin producții stimabile.

Și a fost anul de grație '85, marcat printr-o surprinzător de directă și proaspătă „Declarație de dragoste” a cineștilor noștri pentru eroii purtând uniformă școlară. Și s-a găsit și „profii”, George Șovu, capabil să centreze dinlăuntru oglinda retrovizoare a scenariului pe chipurile îmbujorate ale elevilor, frisonind în preajma examenului de treaptă sau de „bac”. Și mai ales s-au ivit doi bravi regizori, intercalându-si peliculele ca într-un joc al „simplelor coincidente”. După „Declarația” lui Nicolae Corjos, debutant în arealul filmului cu și despre liceeni, Cristiana Nicolae, „recidivistă” cu antecedente notabile în sondarea universului adolescentin, turna „Al patrulea gard, lingă debarcader”, după scenariul lui Nicolae Cristache. Urmău „Liceenii” echipei Corjos—Șovu și mai recentul „Recital în grădina de pitici” semnat tot Cristiana Nicolae, inspirat de scenariul scris de Mihai Opris și Aurora Icsari. Ce a urmat cunoaște toată lumea: săli pline-ochi, participativ-complice, invidios-admirative. Comentarii prelungește pe stradă, acasă, în clasă. Poante memorate, citate descifrate. Modele de atitudine, gesturi, fraze. Modele de „profii” și „Socrate” sau Alexandra Ionescu. Flori apărate în bancă. Priviri gales-indrăgostite. O întreagă sociologie a succesului, analizată și omologată prompt de critica de specialitate, parafată de întrebarea onorantă „n-aveți un bilet în plus?”

O survolare a acestei insule (vulcanice), conturată în numai trei ani, trădează ochiului o geografie a formelor armonioase ale purității. Prietenia caldă camaraderescă în „Recital...” dintre Mitruț, flautistul învâluind în serenade andante grazioze, micile-mari furtuni de personalizare ale ambițioasei violoniste Laura Cernea sau lupțind patetic spre salvarea prezenței ei în concurs, prietenie proiectată pe acordul major al frumosului copilăriei, al cărui ambitus cuprinde și figura dulce-expresivă a miciei eroine, deplângând stîrb ucidera Albei ca Zăpada dar și creștetul auriu al pufosului Cornuțel.

Prietenia înmugurind în preludiile „dragostei”, pe care Dana, liceeană de banca întâi, serioasă, frumoasă, ambițioasă, i-o retrage declarată orgoliosului Tudor, pentru a i-o oferi timidului cuceritor Mihai, într-o pendulare veridică între încrederea înșelată și încrederea cucerită. Idilă potențială și potențată de limbajul viu al veșniciei garoafe, contrapunctată hazos de „diagonală” sentimental-sportivă Ionică—Geta.

Dragostea-joc, cu farmecul „istoric” al întâlnirilor mute în aceeași stație de autobuz, prin care Milică și Cornelia din „Al patrulea gard...” își confirmă sentimentele ca și dragostea la prima vedere apărută la intersecția privirilor ochelariștilor Belmondo-Mișu cu Bibi cea „fatală”.

Dragostea pur și simplă, prima și cea mai mare dragoste, care triumfă peste greutățile de moment și pe care năstrușnicul Cupidon (un Cupidon cu mijloace modernizate), înlocuind arcul și săgețile prin casete-scrisori schimbate între îndrăgostiți, o sădește profund în sufletele cuplului din „Declarație”.

Dimensiunea psihologică a „insulei” celor patru filme e reprezentată de obstința autenticului, al celui „în filme ca în viață”, căruia, prin reflex modelator, tînărul spectator și nu numai el, să-i răspundă cu „în viață ca în filme”. Ocolind cu tact tonul stero-moralizator al pedagogiei ex cathedra, cei doi regizori transpun sugestiile scenariilor în secvențe de „priză directă”. Discursivul este înlocuit prin cursiv. „Făcutul” dispăre în fața „găsitului”. Aterizatul la punct fix e dizlocuit de mersul curgător al întimplărilor. Diferențele de personalitate regizorală își spun cuvîntul. Cristiana Nicolae, atrasă mai puternic de „problematizarea” materialului filmic, investighează cu seriozitate dar și cu delicatețe universul „întrebărilor fundamentale”:

ce vor tinerii de azi, cum stăm cu idealul lor de a fi sau de a avea, ce proiecții se derulează pe ecranul minții lor pentru viitorul la care aspiră? Ca un corolar nepereche se constituie încercarea izbită a regizoarei de definire a unui caracter deloc comun, Laura Cernea. Interacția elevă-profesoară dezvăluie un univers exemplar ca devoțiune în care vîrsta copilăriei, a jocului cu elastic, a ursulețului de plus cedează teren vîrstei autodefinirii, a raportării sinelui la colectivitate. În replică, filmele lui Corjos, prin declanșarea mecanismelor situațiilor dramatice, lirice sau comice, topește analiza psihologică într-o sinteză. Fără adîncimi căutate, reactivitatea personajelor decurge din firescul faptelor, narate cinematografic. Ca și farmecul lor.

În privința aspectelor sociologice din materia celor patru filme, o prioritate absolută o capătă, în mod firesc, relația elevilor cu „profii” și „dirigii”, ca și cu părinții. Dacă pitoresc teribila Iosocel a intrat în antologia sentimentală a tinerilor spectatori, alături de Socrate, „dirigul” cald-intelegător, mereu „pe fază”, participant activ la evenimentele clasei, precum și alături de sever perseverenta Alexandra Ionescu, asumindu-și poziția de părinte spiritual al Laurei Cernea, registrul matern-patern este numai schițat. Cuplul părinților din „Declarație”, mai elaborat, sugerează un posibil deza-cord de comunicare între generații. Mama, medic de prestigiu, devotată meseriei, visează pentru fiu un drum linear călduț pînă la filistinism. Tatăl, inginer constructor, mereu ocupat, mereu pe picior de plecare. Părinții din „Recital...” se vădesc binevoitori, dar depășiți de dilemele fiicei lor în timp ce din „Liceenii” aflăm că Tudor are un foarte modern tată dansator și o mamă „episodică”.

Estetic, aceste filme ale adolescenței în lumină se configurează în jurul unei anume muzicalizări a discursului cinematografic. Chipuri frumoase își dau întîlnire pe ecran. Fînețea fotografică a Teodorei Mareș din „Declarație”, cu figura hitru-bonomă a lui Mihai Constantin, simpatizat publicului din „Liceenii”, dulceața cuminte a Oanei Sirbu, ce conferă căldură și inteligență personajului Danei, dar și profilul cu freză al cuceritorului Ștefan Bănică junior, cu sensibila sa privire verzuț aurie culeg spontan simpatia publicului. Într-un rol de dur nonsalant talentul lui Alexandru Bogdan Uritescu își spune cuvîntul. Ca și cel al partenerilor săi Rodica Horobeț, Alexandru Bogdan Manea și Raluca Iordăchescu. Adrian Păduraru acoperă impecabil rolul de june-prim. Fizionomic adecvată rolului, Mirela Sinziana Popa din „Recital...” se compune vizual cu figura lui Ștefan Lungu, un Mitruț de pus pe rană. Galeria zimbetelor continuă caleidoscopic cu frați mai mici, somnorosi sau poznași, cu personaje secundare sau episodice, întregind o lume a adolescenței detectabilă la simpla privire.

În consens, imaginea creată de Doru Mitran (Declarație), de Florin Paraschiv (Al patrulea gard), de Adrian Drăgușin (Recital) sau de Alexandru Groza (Liceenii), pastelează fără a fi calofilă, surprinde expresiile eroilor fără a fi căutată, trăiește stările lor fără orgoliul ochiului atotcunoscător. Slogărele semnate Marius Teicu sau Florin Bogardo se rețin plăcut, în timp ce aranjamentul muzical al compozitorului și dirijorului Răzvan Cernat construiește emoțional lumea binefăcătoare de autoritară a muzicii clasice.

„Flash-back”-ul cedează locul „flash-forward”-ului materializînd cinematografic transportul de imaginație prin care pasul eroilor trece lin peste granița realității în țara visului bîsmuit (Recital) sau în (i)realitatea lui „cum aș vrea să fie” (Liceenii).

Eveniment seducător și necesar, aceste filme-parfum, filme-frison ale adolescenței conferă dimensiunea sensibilității calde, a bune dispoziții voioase, a tonusului optimist a cinematografului nostru. Publicul tînăr și nu numai el așteaptă cu nerăbdare următoarele producții din această „zonă”.

MĂDĂLINA STĂNESCU

Realități și realizări

● Oraș construit în ultimii douăzeci de ani, cartierul Pantelimon, una din porțile de intrare în București, ne-a fost prezentat de Victor Teodor, în cadrul emisiunii „La sfîrșit de săptămînă”, la rubrica „Vă mai amintiți...?” Reporterul a întrebat trecători de diverse vârste și profesii dacă și mai aduc aminte cum arăta Soseaua Pantelimon nr. 247, astăzi o intersecție elegantă demnă de orice metropolă europeană. Făcînd parte dintre cei care pot să răspundă afirmativ la această întrebare ne-am amintit că, acum douăzeci de ani, cartierul Pantelimon era constituit din cocioabe și case insalubre și dărăpănate, străzile și șoseaua principală erau mai mult gropi, denivelări și hîrtoape constituind un adevărat calvar atît pentru conducătorii auto cit și pentru locuitorii cartierului în anotimpurile ploioase. Totul a rămas doar o amintire de arhivă, noul cartier, refăcut acum din temelii, constituind una din nenumăratele cărți de vizită ale României moderne, socialiste. În epoca de aur și glorie, Epoca NICOLAE CEĂUȘESCU. Blocuri elegante, arhitectură modernă și inspirată, complexe comerciale și de alimentație publică etalon, magazine de înaltă ținută, iată condițiile în care trăiesc astăzi muncitorii de la Electroaparat, Uzinele „23 August”, Postăvăria Română, toți locuitorii acestui nou cartier. Imaginile excelente (operator George Stinea) au prezentat această bijuterie din colerul Bucureștiului care se numește Cartierul Pantelimon.

● Un tînăr seducător, romantic sau ironic, ușor acrian, eteric, plin de canoane și talent, ne-a bucurat copilăria cinematografică dispărînd, însă, ca o cometă ce lasă în urmă regretul timpului scurt cit ai putut să o admiri. Așa mi-l amintesc pe cel din cauza căruia i-am stricat o mătură bunicii, din coadă făcîndu-mi spadă, și o magazie cu acoperișul căreia am căzut eroic jucînd în fața altor copii de vîrsta mea rolul lui Fanfan la Tulipe. Emisiunea „Mari actori, mari regizori” (redactor Doina Boeriu) ne-a reamintit cu discreție de actorul și omul Gerard Philippe aducîndu-ne din arhive secvențe de neuitat pentru cei care cunosc filmografia actorului francez ce a fost un „simbol al tineretii și generozității”. Jucînd, dar ce joc!, într-o gamă largă de filme, de la cele comerciale „de capă și spadă” pînă la ecranizări după „Idiotul” și „Jucătorul” de Dostoievski sau „Minăstirea din Parma” de Stendhal, Gerard Philippe a dat dovadă de un talent eclatant pentru toate categoriile de spectatori. Pentru mai tinerii cinefili am aflat o știre îmbucurătoare, în emisiunea „Rampa și Ecranul”, emisiune realizată cu eleganță de Julieta Tintea, la rubrica de informații, în luna iunie se reia proiecția pe marele ecran a filmului Fanfan la Tulipe. Îl vom revedea. Poate și „Idiotul”, „Jucătorul”, „Minăstirea din Parma” și... dacă vor fi redate vor permite tinerilor să-și facă o idee mai completă asupra celui privit doar în scurtele secvențe ce au alcătuit medalionul dedicat lui Gerard Philippe.

● Intrucît anual, la întîia lunie, începe oficial sezonul estival pe litoral, emisiunea „Caleidoscop social-cetățenesc” și-a realizat ediția din 29 mai pe litoral. Urmărind emisiunea ce a avut un sumar bogat și plin de informații, redactor Maria Repe-de, am aflat că stațiunea Năvodari va

primi anul acesta aproape o sută de mii de copii în cadrul taberei renovate și reamenajate oferind condiții moderne de cazare, instruire și distracții copiilor sub supravegherea atentă a cadrelor didactice competente. Din discuțiile purtate cu factorii de răspundere a rezultat și preocuparea edililor pentru gospodărirea și înfrumusețarea stațiunilor, și a municipiului Constanța, care au devenit adevărate stațiuni grădina, iar Constanța un nou oraș, o adevărată fabrică de oxigen, prin vegetația sa, creînd o ambianță corespunzătoare localnicilor și vilegiaturistilor. Emisiunea a constituit o adevărată invitație pe litoral acum la început de sezon.

● Citeva generații de editori Ricordi au riscat, lansînd în lumea muzicii de operă compozitori necunoscuți, dar plini de talent, mizînd totul pe intuiția lor de melomani italieni. Și nu au greșit cu nici unul dintre acești celebri, astăzi, membri ai Academiei mondiale de muzică. Am parcurs alături de ei clipe de viață, le-am auzit fragmente din piesele de rezistență, în interpretări de excepție, dar nu am înțeles de ce este transplănat, de către scenariști, un fragment din romanul „Scene din viața de boem” de Henri Murger, în viața lui Giacomo Puccini? Se știe că romanul a stat la baza libretului operei „Boema”, scrisă în 1896 la treizeci și cinci de ani după sfîrșitul prematur al scriitorului. Sau...

● Bogată în idei și informații, ca de obicei, emisiunea veterana „De toate pentru toți”, a debutat cu versuri ce au fost dedicate celor mici, de ziua lor, de către poetul Mihai Negulescu, în lectura autorului. În continuare, Vartan Arachelian a prezentat imagini din Pitești, oraș ce constituie una din emblemele civilizației noastre socialiste, capitală românească a florilor, oraș simbol al Epocii NICOLAE CEĂUȘESCU. Au urmat comentarii pertinente, informații din domeniul arheologiei, medicinei, astronomiei și filateliei, prezentarea „Muzeului ceasului” din Ploiești și... timpul a trecut pe neobservate urmărind această emisiune care-și merita pe deplin titulatura.

● Cu personalitatea de geniu a lui Michelangelo Buonarroti ne-am întîlnit în cadrul emisiunii radiofonice „Biografia unei capodopere” într-o formulă inedită sugerată cu talent de scenariul Simonei Vărzaru — „Sonetele” lui Michelangelo. Arhitectul, pictorul și sculptorul ne-a fost dezvăluit într-o calitate mai puțin cunoscută, aceea de poet. Legat de reprezentanții umanismului platonician din Florența, el a compus „in volgare”, în limba toscană, sonete de valoare și profunzimea lui Shakespeare. Solicitudinea interioară și dramatica sa izolare l-au dus la realizarea capodopereleor.

● În general bine întocmită, emisiunea cotidiană „Revista presei” dă dovadă, totuși, de unele lipsuri în prezentare. Alături revista „Lucașfăru” cit și „Suplimentul literar-artistic al Școlii tineretului” sint cotate ca reviste cu apariții bilunare ceea ce nu corespunde realității intrucît ele au o apariție săptămînală regulată. Sperăm că a fost doar o lacună trecătoare și întîmplătoare.

ALEXANDRU DAN POPESCU

Cronica discului

Un disc în premieră absolută

Nu de mult, casa de discuri Electrecord care, mai ales în ultimii ani, ne-a oferit generoase și repetate reeditări — e adevărat din clasic și moderni de prestigiu, în versiuni orchestrale/camerale nu o dată remarcabile — a pus la dispoziția publicului meloman un disc în premieră mondială. Pronunț această ierarhie — căci, formulînd-o, am exprimat implicit o evaluare — în dreptul discului care cuprinde două magnifice concerte pentru fagot și orchestră de Mozart, în interpretarea reputatului fagotist Miltiade Nenoiu, și a orchestrei de cameră dirijate de Cristian Brăncuși. (Pentru o mai amplă informație, merită pe deplin citită pertinenta prefață a muzicologului Petre Codreanu). Este vorba de Concertul în si bemol major KW 191 pentru fagot și orchestră și „pandantul” acestuia, Concertul în si bemol major pentru fagot și orchestră, compuse, după cite se pare într-un timp necrezut de scurt de geniul de la Salzburg, într-un moment în care, în plină maturitate creatoare, fostul copil minune (uriașul Wunderkind senin) a descoperit definitiv întîlnirea benefică dintre instrumentele de suflat și armoniile cameral-simfonice. Muzicologul francez Jean D'Ormesson — autor al unei celebre Petite Encyclopédie de la Musique, din care lipsește, în proporții, nedrept de... concise, muzica românească, precum și, în final, un indice universal al discografiei clasice și moderne —, plasează această perioadă mozartiană între anii 1781—1791. Era vîrsta sau epoca în

care marele Amadeus a compus nenumărate concerte pentru oboi, clarinet, flaut, corn... dar și pentru fagot. Acest instrument care, prin chiar natura sa, invită la o discreție gravă, impunătoare adesea prin chiar spațiul tăcerii sau al dialogului inaripat dintre instrument și orchestră, spațiu străbătut de mari jubi-lații creatoare. Se știe că nici pînă astăzi, catalogul publicat de Koechel, în ediția revizuită de A. Einstein, nu pare să fie încă definitiv. În această situație, cu atît mai mare devine meritul unui virtuoz român care — fără nici un model anterior în față — a decipat cel dintîi partitura, a stabilit cadența, dăruind cu o competență artistică remarcabilă publicului românesc — în principiu, publicul meloman de pretutindeni — întreaga filosofie sonoră a celor două memorabile concerte niciodată înregistrate pînă în prezent. Meritul acestei prime descifrări aparține desigur și orchestrei de cameră, dirijorului Cristian Brăncuși, dar, înainte de toate, acestui temerar virtuoz care a cîntat sub bagheta unor Igor Markevitch, Karajan, Silvestri, George Georgescu, Cluytens ș.a., șefi de orchestră pentru a căror prezentare superlativă, nu trebuie să intrăm în criză de adjective. Grație, gingășie, vigoare, o extraordinară potențare lirică — dramatică — toate acestea fac din discul fagotistului Miltiade Nenoiu un eveniment.

CONSTANTIN CRIȘAN

„Cimpul”

Ilustrațiile numărului de Ana Aura Băbeanu

„Cine nu filosofează este mai mult decit oricind o ironie a istoriei”, aserțază C. Noica în cea dintii introducere la „Devenirea într-o ființă”. Din fericire, povara unei asemenea ironii nu-i este hărăzită omului decit în situații limită: **refuzul voit al cugetării filosofice sau nepunerea sârăciei de spirit**. Căci, în mod obișnuit, conștient sau nu, omul se mișcă de-a lungul întregii sale existențe într-un spațiu brăzdat de întrebări și răspunsuri, de căutări și găsiri, a căror apreciere presupune necondiționat prezența balanței filosofice. O astfel de „neliniște euristica” este incompatibilă cu faptul că de cînd a început să-și cîntărească gîndurile și universul nașterii, ființa umană nu a reușit să inchege într-o teorie unitară aspectele vizînd procesul esențial al devenirii sale: acela al creației.

Paradoxal, dar nu dispunem încă de o filosofie a creației, conchide M. Drăgănescu, întrucît nu a existat pînă acum o bază filosofică a explicării fenomenelor de creație și, cu atât mai puțin, o încercare de tratare științifică a lor: „Din acest motiv, din lipsa unei viziuni filosofice materialist-dialectice corespunzătoare, unii ajung să neghe posibilitatea principială a creației și să afirme că ceea ce considerăm creație este altceva, fie găsirea unor structuri existente, fie combinarea unor structuri date, și nimic mai mult. Totuși, fără creație nu am fi decit automate, și noi, și universul, și istoria” (s.n.).

Pentru om, dobîndirea capacității de creație echivalează cu dobîndirea atributului de **sapiens, de faber și significans**. Încercînd să definească esența existenței umane, cugetătorii din toate vremurile și locurile au așezat actul creației într-o ie-

rarhie valorică oarecare, fără a-i accentua însă în mod deosebit semnificația de prim rang. Or, actul creației este neîndoielnic acela care se circumscrie tuturor sau aproape tuturor manifestărilor conștiente ale ființei umane. Spunînd „aproape” ne gîndim la faptul că între sfera conștiinței și aceea a capacității de creație nu se instituie o identitate perfectă, cea dintii fiind mai largă decit cea din urmă. Astfel, dacă manifestări-

le valorice novatoare ale conștiinței presupun cu necesitate creativitatea, există și acte conștiente ce nu implică o atitudine creatoare. Omul poate fi conștient, deci, fără a fi creativ, dar nu poate fi creativ fără a fi conștient de aceasta. **Conștiința creatoare** reprezintă, așadar, nucleul ființării individuale și sociale a omului, asigurînd nașterea și păstrarea tuturor valorilor umanității. Omul și-a dobîndit conștiința, creînd, pentru a crea. În afara acestei meniri, el nu ar fi devenit niciodată ceea ce a ajuns să fie. **Devenirea omului prin și pentru creație** reprezintă esența a ceea ce putem „numi filosofia creației”.

Încercarea de a conceptualiza actul creației din perspectivă filosofică reprezintă o sarcină în egală măsură ușoară și dificilă. Este ușoară, întrucît confruntîndu-se permanent cu un aspect sau altul al creației, trăind efectiv într-un univers al

creației, omul s-a apropiat, s-a familiarizat cu existența acestuia. Dar, așa cum observa odinioară Hegel, nu tot ceea ce îi este familiar omului, îi este în egală măsură și cunoscut. De aici și dificultatea abordării exterioare, obiective, a universului creației umane. Trăind în interiorul unui sistem, omul nu îi mai poate sesiza perfect valorile ascunse sau, dacă o face, judecata sa este supusă inevitabil unei considerabile doze de subiectivism. O realitate, oricare ar fi ea, nu poate fi cunoscută perfect decit atunci cînd este cercetată deopotrivă dinăuntru și dinafară ei. Or, într-

vreme de-o viață în preajma mării, ajunge să nu-i mai surprindă vîntul valurilor. Poate din această cauză, cugeta Platon, ființa umană nu va putea niciodată să audă „muzica sferelor”, să îi fixeze melosul în note exacte, definitive, ultime. Ea poate fi cel mult: **intuitivă**, grație sensibilității sufletesti, estetice, acelor calități arborice de care pomenea Kant, cu care a fost înzestrat omul, și **conturată** cu ajutorul instrumentelor de care dispune rațiunea.

Similar, pentru a defini: **cel mai complex și unitar totodată universul creației umane**

care noile viziuni asupra existenței și cunoașterii vor fi raportate problemelor ridicate de actul creației. Responsabilitatea pe care o presupune conturarea unei filosofii a creației nu este de a rezolva aceste probleme, ci de a le releva existența, sugîrînd posibilele orizonturi de abordare a lor. Realizarea unei comunități științifice în jurul ideii paradigmatică de „filosofie a creației”, reprezintă scopul prim al unui asemenea demers teoretic. Apare firesc faptul că o lucrare ce abordează universul creației trebuie să fie ea însăși originală, creatoare, deschizătoare de noi perspective. În consecință, teama de a cădea în greșala pe care o poate presupune ineditul, se impune înăltărată din următoarele două motive: a) frica de a greși paralizăază creativitatea, făcînd loc gîndirii dogmatice; b) incheierea unei comunități științifice ar rezolva problemele rămase încă deschise, depășind posibilele omisiuni sau chiar erori de interpretare ale unei prime analize. Prin aceste considerații se validează, o dată mai mult, ideile desprinse din **paradoxul prefeței**: în mod obișnuit nici un autor (creator) nu săvîrșește deliberat erori de interpretare, respectiv nu crează non-valori, acestea apărînd ca un rezultat al subiectivității umane. Să nu uităm totuși că numai acela care nu este original, personal în idei, nu ajunge să fie subiectiv, fiind supus însă pericolului mult mai grav de a-și însuși erorile altora.

În concluzie, sprijinim convingerea istoric-verificată, că ideile deschizătoare de drumuri presupun mai mult adevăr (valoare) decit eroare (non-valoare), mai mult satisfacție intelectuală decit posibilă insatisfacție. Este sentimentul pe care îl încercăm asternînd aceste rînduri.

TRAIAN DINOREL STANCIULESCU

PLEDOARIE PENTRU O FILOSOFIE A CREAȚIEI

cit omul nu se va putea smulge nicidecum realității care l-a înfăptuit și pe care o înfăptuiește, — aceea a creației — spre a o privi din „exterior”, judecata sa va fi neîndoielnic subiectivă. Se ascunde aici drama dintotdeauna a cunoașterii umane: goana după **absolut** este temperată permanent de limitele unor posibilități **relative**. Tensiunea dintre absolut și relativ, dintre **obiectiv** și **subiectiv**, dintre conștiința exteriorului și imposibilitatea detașării totale de interior, l-a însoțit permanent pe om, marcîndu-i devenirea. Această tensiune nu poate fi sugerată decit prin imagine poetică: „Sîntem / unde / între suflet și rațiune. / Niște încolțiri de un cerc. / Visul de a fi / vîrf de compas”. (Ovidiu Băjan).

Filosofînd așadar asupra universului proprii sale creației omul va fi supus nemijlocit **paradoxului pescarului**: o ființă care s-a născut și a trăit

trebuie folosită în mod egal larghețea metaforei și precizia conceptului riguros, amplitudinea interpretativă a eseului filosofic și delimitarea exactă a tratării științifice. Se asigură astfel, în măsura posibilului, **racordul viziunii interioare, subiectiv-intuitive** — decurgînd din experiența afectivă și simțului comun, cu **viziunea (relativ) exterioară, obiectivă**, a imaginației științifice. Libertatea acordată așadar intuiției nu înseamnă însă rabat față de argumentarea științifică. Abordarea actului de creație din perspectivă dublă — aceea a **Poeziei** și a **Adevărului** — este singura în măsură să deschidă calea spre elaborarea unei „filosofii a creației”. Fără îndoială că o asemenea sarcină a devenit un imperativ al contemporaneității. Viitorul filosofiei și al libertății de gîndire a omului însuși („Cîtă filosofie este, atîta libertate este” — C. Noica) depinde nemijlocit de modul în

IDEI ÎN AGORA

O conexiune: demografie și etnografie *)

Lucrarea: **Demografie și etnografie**, elaborată de doi specialiști recunoscuți în domeniul lor de cercetare, Vladimir Trebici, în demografie, Ion Ghinoiu, în etnografie, ni se înfățișează ca o lucrare temeinic elaborată și de o extremă actualitate. E cu atât mai îmbucurător faptul că autorii readuc și repun în actualitate temeiurile unei tradiții în cultura românească, aceea a cercetării unor domenii conexe, care se întrepătrund, demografia și etnografia. Numele unuia dintre autori, Vladimir Trebici, este legat de școala românească de demografie și statistică socială dintre cele două războaie mondiale, reprezentată prin Sabin Manuilă.

Încă în „Cuvînt înainte” sînt puse în discuție o serie de probleme, legate de obiectul celor două discipline. În relația lor de conținut, explicativă, cu alte discipline tradiționale sau moderne, de la statistică la cibernetică, pentru a găsi „tendințele de lungă durată”, într-un plan comparativ, interdisciplinar.

O simplă introducere și familiarizare cu noțiunile demografice este în măsură să ne deschidă un cîmp de cunoaștere asupra specificului acesteia, asupra rolului pe care îl are în lărgirea sistemului nostru de referință asupra realităților imediate, legate de populație, de evoluția și involuția unor fenomene aparținătoare acesteia, de o serie de particularități într-un cadru teritorial și social dat etc. În setul acestor idei programatice, autorii stabilesc acel liant firesc între demografie și etnografie, respectiv, zona lor de convergență. Pe această cale este definit însuși rostul demografiei românești contemporane care-și propune „să aibă în retrospectivă istorică, informații asupra principalelor fenomene demografice, pe unități teritoriale bino-

delimitate care să ajute la definirea modelelor sau componentelor demografice ale poporului român față de naștere, căsătorie, moarte, migrație, față de familie, la înțelegerea genezei și evoluției lor, la răspîndirea lor în teritoriu”. Ar merita o analiză aparte numai aceste probleme, aduse la zi în lucrare, cu un efort deosebit de a sintetiza și a interpreta sîrul informațiilor existente în cele două domenii. Ar necesita o analiză stăruitoare — comportamentele demografice, care sînt puse în discuție, cu mutațiile corespunzătoare pe epoci istorice, ajutînd la definirea de ansamblu a unor comunități umane, îndeosebi a obștei sătești, dar și la atitudinea în genere față de un fenomen, ca nașterea, pe care, inspirat, Vladimir Trebici o numește „natalistă”, avînd în vedere importanța familiei în viața poporului român atestată de o puternică tradiție socială și spirituală. Apoi ar fi potrivit să urmărîm incursiunea făcută în „Tendințele demografice recente” în „Tranziția demografică a populației României”, „Model demografic național și submodele regionale”, și altele, de o egală importanță pentru noi.

În partea a doua a lucrării, „Etnografia”, contribuția lui Ion Ghinoiu este pe cît de valoroasă prin conținutul tematic, pe atît de originală prin analiza acestui conținut. Ni se pare deosebit de interesant capitolul care face deschiderea spre problemă, cu titlul sugestiv „O viață de om — măsura timpului social”, care reia modalitățile mai puțin cunoscute, de referință la om și la viața sa, la impactul demografiei cu etnografia. Cu îndreptățire, Ion Ghinoiu subliniază că „poporul român a avut nu numai un calendar anual care ritma activitatea agricultorilor, crescătorilor de animale, vînturilor etc., ci și un calendar scris individual, al vieții de om care, prin obiceiuri speciale, marca etape și momente precise privind socializarea noilor născuți, constituirea grupelor de puberi pe sexe, însurătura și infirmitățile, intrarea și frecventarea instituțiilor pre-maritale, perioada de căsătorie, nașterea, educarea și căsătoria copiilor, pregătirea materială și spirituală pentru moarte”. Iată un synopsis al principalelor momente care marceau viața de om, în cadrul societății tradiționale. Dintr-o asemenea perspectivă urmărește

autorul „Nașterea”, „Căsătoria și familia”, „Moartea”, „Casa, satul, cimitirul”, consemnînd stări de lucruri din aria etnografică a întregii țări, cu numeroase exemplificări în subiectul ce l-a propus unei cercetări sistematice.

Avem, așadar, o primă lucrare, în acești ani, de o cortă valoare științifică deschizătoare de orizonturi noi, de adîncime, în înțelegerea celor două domenii conexe — demografia și etnografia — într-un plan mai larg, acela al culturii românești. Meritul autorilor, Vladimir Trebici și Ion Ghinoiu, este cu atât mai mare, cu cît au accentuat asupra interferențelor posibile, dar și necesare, dintre cele două domenii ale cercetărilor actuale.

VASILE VETIȘANU

*) Vladimir Trebici, Ion Ghinoiu, **Demografie și etnografie**, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.

Un fecund dialog creator *)

O tinăra și competentă cercetătoare — am numit-o aici pe săși condiția temei pe care și-a propus și a reușit să înfăptuiască un demers mai mult decit interesant și incitant — spun interesant, gîndindu-mă la însăși condiția temei pe care și-a ales-o spre studiu și care a și dat tema unui volum recent apărut la Editura „Albatros” — **Era cosmică și Terra**. Rațiunile acestui demers ne sînt explicate în acești termeni de autoarea însăși: „Mintea omească inventează, caută, isco-dește. În Era cosmică, în care, în numai cîteva ore se poate ajunge de la un continent la altul, iar știrile cu viteza luminii de la un continent la altul, Pămîntul a devenit prea mic pentru a mai putea ascunde vreo taină neluată în seamă; atît de mic, «ca o gămălie de ac» — cum spunea cineva — ca un minuscul punct printre multe mii de planete, stele și galaxii, a căror extindere depășește u-

neori puterea noastră de imaginație”.

De altfel, undeva, chiar spre începutul demersului său, autoarea citează aceste frumoase cuvinte ale lui Tîolkovski: „Omenirea nu va rămîne veșnic pe Pămînt ci, în goană după lumină și spațiu... va cuceri pentru sine întregul spațiu perisolar”. Afirmație care nu face decît să întărească, de altfel, așerțiunea pe care o și regăsim încă în primele pagini ale cărții și care va reveni cu valoare de demers programatic, potrivit căreia: „Pătrunderea omului în spațiul aerian a determinat apariția unor noi științe sau ramuri ale științei, care au dus la transformarea locuitorilor Terrei într-un Homo spatialis, în stăpînul absolut al Universului”.

Nu mai că, imediat, autoarea ține, ca însăși, să tempereze orice posibilă efuziuni declarative și — de ce nu am spune-o? — declamative. În acest sens, ea precizează desăbis și deloc lipsită de intenție polemică, mai cu seamă la adresa unor spirite suficiente, dispuse doar la demersuri (ghilimelele se subînțeleg de la sine!) de minimă rezistență științifică: „Dacă cucerirea spațiului aerian a constituit una dintre primile și cele mai grandioase izbînzii ale omului asupra naturii, nu este mai puțin adevărat că pătrunderea sa în viscerale Pmîntului și ale mediului acvatic îmbracă un caracter de performanță, cu profunde implicații și determinări asupra destinului său”. Este, cred, unul dintre meritele de referință ale cărții de față a ceea de a-și angaja investigații nu în direcția unei (să-i spunem) eclatante, dar păgubitoare antiteză Terra-Cosmos, ci, dimpotrivă, de a pune un accent afectiv și necesar pe această relație dialectică între a cunoaște tot ceea ce se întîmplă pe pămînt, sub pămînt și, respectiv, deasupra mult prea încercatei noastre „planete albastre”.

De altminteri, există în substanțială demonstrație de idei a cărții de față, în partea a III-a mai precis (sugestiv intitulată „Itinerare ale viitorului”) o referire amplă și precisă la concepția României socialiste, a președintelui Nicolae Ceaușescu, evidențiînd, și în acest mod, contribuția originală la rezolvarea unuia dintre cele mai prezente și importante probleme ale lumii contemporane. Se cuvine, într-o exemplificare, a cita acest pasaj: „Încă de la începuturile erei cosmice, România s-a pronunțat pentru ca acesta (Pămîntul, n.n.) să fie

utilizat exclusiv în scopuri pacifice, spre binele și în interesul întregii umanități”. Pentru a continua în acești termeni: „Nu este vorba de o simplă declarație, de un deziderat, ci de o poziție a unui stat întim, legat de activitățile spațiale, prin numeroase acțiuni în acest domeniu”.

Pe lîngă acestea, autoarea remarcă, deținînd o bogată și stimulativă informație, ecoul internațional al poziției țării noastre, consensul, real și efectiv, al unui demers politic ce vizează, în ultimă instanță, apărarea dreptului suprem al popoarelor, al omului însuși — dreptul la pace, dreptul la viață.

În educarea tineretului prin pace și pentru pace, o carte cum este aceasta reprezintă un necesar și stimulator instrument de lucru incit — respectîndu-i unicitatea — l-am doti repetat.

Pentru că, nicidecum, niciodată, asemenea cărți nu vor fi și nu vor rămîne — cu incertele lor limite — să spunem — decit documente de conștiință și demnități pentru ceea ce se numește și se va numi cauza însăși a umanității.

E mult? E Puțin? Să lăsăm tînarului cititor dreptul să hotărască el însuși.

Și, din acest punct de vedere, putem a subscrie la opinia atît de autorizată și de sensibilă în registrul ideilor, formulată de conf. univ. dr. inginer Florin Zăgănescu, secretar științific al Academiei de astronautică a Academiei R. S. România: „Străduindu-se și reușind în cea mai mare parte a lucrării să facă accesibile cititorului mediu, problemele lumii contemporane, ale folosirii Cosmosului, în beneficiul umanității, dorința de pace și progres, autoarea lucrării a consultat un imens volum de bibliografie (...) Consider încă o dată a menționa aportul Editurii Albatros în publicarea unei lucrări pe care o consider de o sringentă actualitate”.

Incitantă, prin idei, informată ca atare, această carte își îndeplinește, în mod declarat, dubla ei menire: de a informa tineretul, dar — iar acesta este lucrul esențial — de a contribui la educarea sa în spiritul unor luminoase și generoase idealuri, fără de care umanitatea și-ar pierde însăși demnitatea ei.

ȘERBAN CIONOF

*) Carmen Cloșcă-Grigore, **Era Cosmică și Terra**, Editura Albatros, 1987.

● **NENNA DADLOVEANU MALI-KA**, Slatina. O imagine ca „tăcerea dintre fulgi” dovedește că aveți talent. În schimb, o imagine ca „tăcerea dintre fulgi își caută alunițele pe trup” dovedește că nu aveți talent.

● **ADRIANA F.**, Piatra Neamț. Mă bucur că răspunsul meu nu v-a demoralizat, ci v-a determinat să luați hotărârea de a investi și mai multă energie pentru a deveni scriitoare. Când considerați că ați făcut un progres, scrieți-mi din nou.

● **CAMELIA DELETCA**, București. Există în versurile dv. o febrilitate care vă apropie foarte mult de adevărata poezie:

„Sint că mi-e foame,
Foame de mine.
Desenez în cărbune
Crochiuri nebune
Cu chipul meu”.

Trebuie să fiți conștientă de această însușire a dv., să v-o puneți în valoare și nu să compuneți alegorii puerile, de genul:

„O ecuație cu o necunoscută.
Eu sint X...”

● **HAȘ C. SEVALIAN**, Deva. Aveți umor. Singurul inconvenient este că în schițele dv. apar și unele digresiuni cu mai puțin haz care fac să se piardă efectul de „comic in cascade”. Aleg — din schița Despre jogging — câteva fragmente reușite:

„Joging — echivalent românesc pentru englezescul jogging, francezescul jogging, japonezul jogging — înseamnă fortificare, relaxare, alergare de plă-

cere. Practicând acest elegant sport scăpați de artrită, hipertensiune, scleroză prematură și de-acasă.

Locuri de antrenament — terenurile puternic denivelate, cu spărturi, gropi și ridicături. Se poate alerga și prin livezile de pomi fructiferi la vremea culesului.

Compania — pe tot parcursul alergării — v-o asigură cîinii din rasa „vagabond” ce acționează în sectorul dumneavoastră de antrenament, sau

CENACLU
prin
corespondență

invers. Nu-l luați în seamă. Alergați de plăcere, nu aveți un scop precis. Cîinii, însă, aa. Este bine să nu căutați să-l cunoașteți, ci să-l aflați de la alții”.

● **LILI JELER**, Bistrița. Unele imagini sint ingenioase (deși ingeniozitatea devine de la un moment dat un scop in sine și nu mai produce emoție):

„Las frin liber fluvialui
Să-și termine eroziunea
În timpul meu,

zător de mânuși care-l decora camera, sau ridicîndu-și mincele, punînd o carte de Sade în prim plan, dispunîndu-și astfel obiectele pentru a forma un univers „à la Cocteau”.

Ernest Hemingway s-a făcut deseori complicele unei prese noi, avide de senzational și căreia îi plăcea să găsească la autori aceleși trăsături cu ale personajelor din roman sau chiar imaginea eroului american, Hemingway în războiul din Spania, Hemingway în timpul unei coride, Hemingway în chip de eliberator al Parisului, Hemingway pescuind peștele sabie, Hemingway la vinătoare, Hemingway stringînd mina lui Fidel Castro: scriitorul și-a modelat el însuși legenda, eclipsîndu-și cîteodată opera prin mari fotografii „machos” publicate în Life.

Candoarea cu peștii sălbatici
Mai zace presată-n scrisori netrimise.
Noaptea i-au crescut pene,
Filiiie deasupra somnului său”.

● **P.D.**, Cluj-Napoca. Din teama de a fi considerat tradițional, ajungeți la excentricitate:

„Se pîrguiesc iar linșii din timpane
în timp ce oasele mi-s coarne”

Se putea foarte bine și invers: ca timpanele să se pîrguiesc în linșii, iar coarnezle să fie oase...

● **MIHAI COLIN**, Constanța. „Orice ar fi, nu renunț de a scrie în continuare volumul de poezii Parfumuri diferite. Iar la modernism nu mă puteți obliga să trec”.

Nu v-am cerut s-o faceți. V-am îndemnat doar să scrieți mai bine, pentru că în prezent aveți un stil confuz. Nici versurile din ultimul plic nu sint inteligibile:

„nitarea se propiește
în acea clipă
am aflat e-ar fi pietat-o
bunica cind era fată
și mina aceea tinără, inchipuită, ireală
imi pare azi uitată
într-o mîmă negrăitoare”.

● **CLAUDIU SĂFTOIU**, Buzău. Versurile par frumoase, însă citite cu atenție nu spun nimic:

„Și urmele s-au risipit neare
Sub țarpele împletitor pe scară
Și mîinile urcă să ne doară
Pe rugul clătinat de pietre-nloarse”.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Lumea cu amănuntul

Scriitorii și fotografia

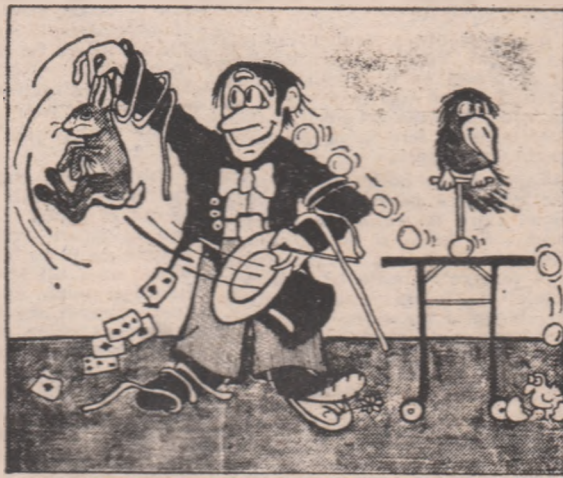
„La 18 ani, o studentă căzută la examene scrie o carte de o surprinzătoare maturitate, care ar face-o invidioasă pe Colette”. Astfel a întîmpinat-o marea presă în 1954 pe Françoise Sagan și al său „Bonjour tristesse” Premiul criticilor, articol ostil semnat de Mauriac, rumoare scandalosă: mitul Sagan se născuse.

Și astfel, o tinără timidă, cu surisul cam trist devine vedeta cea mai fotografiată din Franța. Milioanele lui Sagan, mantourile lui Sagan, Saint-Tropez-ul lui Sagan, banda lui Sagan, nunta lui Sagan, vorbele de duh ale lui Sagan, accidentul lui Sagan: în cîteva sezoane devine o adevărată stea care își conduce Jaguarul cu picioarele goale și „își arde viața”. Este primul scriitor francez față de care presa manifestă un asemenea interes. Înainte, fusese numai Colette, dar aceasta fusese mai întii soția unui scriitor celebru, Will, și, vedetă de music-hall, se cam dezbrăcase pe scenă, făcînd să se scrie despre ea în cronicile galante, mult înainte de a deveni „marea doamnă” a literelor, recunoscută în toată lumea și fotografiată fără încetare.

Colette și Sagan dovedesc apariția unei noi categorii de scriitori-stauri ale căror aventuri, gesturi, imagini, contează mai mult decît ceea ce ele au de spus. Malraux, fotografiat în luptă sau pozînd în aventurier frumos — tenebros, s-a lăsat cu ușurință închis în propria-i imagine a unui om de acțiune.

Gide a fost mereu un elegant și docil model pentru fotografi: Gide cu casca colonială a lui Marc Allégret, sau Gide îmbătrînit, pozînd sub masca lui Leopardi pentru Gisèle Freund, ar trebui să conteze printre capodoperele istoriei fotografiei. Se cunosc cîteva zeci de imagini superbe ale lui Jean Cocteau, unele semnate Man Ray. Cînd într-o seară din ajunul celui de-al doilea război mondial, Gisèle Freund l-a vizitat pentru a-l fotografia color, el a fost cel care i-a impus cadrele, plasîndu-se lingă firma unui vin-

Cronica literară în linii frînte de LINU

Nicolae Manolescu, Despre poezie, Editura Cartea Românească, 1987.

Nicolae Manolescu stie să convingă. El nu se limitează să afirme, ci face și tot felul de demonstrații.

Tabela de marcaj

Ce de goluri, și ce... scoruri

Eliberat de orice bariere gramaticale, fotbalul nostru trăiește bucuria pufăitului de locomotivă ajunsă de pe Jii la București, sub semnul strigăturii de tribună giuleșteană: „Țiră cu Pistol și Goanță face sport de performanță”. Or fi ei trei, e drept, dar vorba aia, e ca unul și, mă înțelegeți, Rapid — unu, Jiul — zero, apoi Rapid — unu, Jiul — unu, iar la final, Rapid s-a întors în București-triaj cu unu-unu, echivalent cu o victorie în deplasare, taman în derby-ul pentru retrogradare. Am martori vreo cîțiva prieteni buni, cărora le-am spus din vreme că Giuleștina lui Răducanu va băga cărbuni în vagonetele petroșanilor. Dacă nu mă credeți, întrebați-i pe ei sau răsfoiți colecția dumneavoastră personală de SLAST, ca să rememorați prognozele noastre. Noi sintem cei care am zis că se duce Chimia, la braț cu Gloria Buzău, cum noi am luat Rapidul și l-am dat scăpat exact pe Jii, la Gigi Muț(um)escu. Să fim cinstiți și să recunoaștem că nici petroșanienii nu mai pot avea pretenții prea mari după ce au jucat cu Rapidul de două ori într-o săptămîna, pierzînd o dată pe teren neutru, și făcînd apoi egal în curtea lor. Cum trebuie să recunoaștem că Rapidulețul mai arată și el a tren, de cînd l-a coborît pe Cernăianu la barieră, făcîndu-i fochiști pe Kraus și Răducanu, cefești crescute la tender, încă de pe vremea locomotivelor cu aburi. Și ar

mai fi un amănunt micuț: unde-s „suporterii” Giuleștului, care ne scriau vehemenți că Manea-ochi de șoim e podidit de bătrînețe și că profesor cum e Cernăianu nu s-a mai văzut de mult prin cartierul de sub marele pod? ! Ia poftiți la scrisorele, voi cei care nu vă prea semnați, și care săreați să ajutați Rapidul exact cu ce-i punea piedică la fiecare pas! Un singur lucru nu ne-ați ascultat: să-l rechemați pe Liță la Revizia de vagoane. Păcat, da' niciodată nu e prea tîrziu, și-o să vedeți că dac-o faceți, rău n-o să vă pară!... Și-acum, să trecem mai departe. Retrogradarea, chiar dacă se mai joacă, rămîne timp berechet să mai gustăm din eficacitatea neobișnuită, care s-a năpustit pe prima noastră scenă. Ce de goluri, fraților, și ce scoruri frumoșele, ce de răs-turnări palpitate, ce egaluri și egalizări, ce fair-play deplin în meciurile disputate miercuri!

HORIA ALEXANDRESCU

P.S. Dacă mă întrebați pe mine cine e cel mai cinstit arbitru din fotbalul românesc, o să vă spun și acum și întotdeauna că e Igna mondialul. Pentru el există un singur lucru sfînt: fotbalul!

Mapamond

O carte care stîrnește interesul este cea semnată de Dave Marsh, intitulată *Glory Days: Bruce Springsteen in the 80s* apărută acum două săptămîni în editura americană Pantheon Books. Este descrisă, în amănunțime, procedura de „fabricare” a unui super-star al muzicii rock, modul în care industria muzicală a preluat un talent de excepție, așa cum este cel al lui Springsteen, transformîndu-l după nevoile sale, modelîndu-i imaginea conform unor scheme prestabilite de succes. Comentatorii acestei cărți apreciază că succesul ei deosebit de public se datorează tocmai dezvăluirii acestor mecanisme de profunzime, mai puțin cunoscute, ale lumii muzicale, generatoare de afaceri în valoare de sute de milioane de dolari, dar și, în același timp, a unor drame personale legate de o anihilare totală a personalității în favoarea „imaginii publice”, cea preluată și multiplicată de radio, televiziune și ziare. „Mă obsedează imaginea lui Elvis și a ceea ce s-a întîmplat cu viața lui. Ceea ce această profesie cere de la un om este complet irezonabil. E complet straniu să mergi pe stradă și să vezi cum lumea se uită la tine de parcă ai fi venit de pe altă planetă” comentează Bruce Springsteen referîndu-se la însingurarea și alienarea personalității pe care o resimte ca pe o povară din ce în ce mai grea. „Întrebarea pe care mi-o pun fără încetare este dacă tot acest sacrificiu are un sens, dacă merită. Singurul răspuns pe care mi-l dau este că, oricum, dacă încerc poate voi afla odată și odată...”. Comentatorul Jim Miller spune la rîndul său: „Milioane de iubitori ai muzicii au fost fascinați de melodiile lui Bruce, iar acum îl lasă uitării. Oare i-au recepționat mesajul? Foarte greu să pariezi că da”. Acesta este și tonul general al cărții acestuia despre succesul unei cariere: un ton mai degrabă trist, pentru că, asemeni lui Elvis, succesul vine odată cu marea singurătate...

National Portrait Gallery din Londra găzduiește, începînd cu săptămîna trecută, o impresionantă expoziție monografică dedicată carierei teatrele a lui Laurence Olivier „legenda vie a teatrului englez”, fără îndoială una dintre cele mai mari personalități ale scenei secolului nostru, cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani. Expoziția „al cărei succes de public este fenomenal și depășește cele mai optimiste așteptări” — după cum remarcă organizatorii — conține fotografii prezentînd contribuția actorului începînd cu anul 1922 încoace, precum și imagini din patru filme mari în care Laurence Olivier a jucat rolul principal: Hamlet (1944), Paralel 49 (1941), Demi-paradise (1943), Henric al IV-lea (1944). În seara zilei de 30 mai, la Teatrul Național, printre fondatorii căruia se numără și Laurence Olivier, a avut loc un spectacol festiv în cinstea marelui actor.

A apărut o autobiografie semnată de unul dintre cei mai mari coreografi ai timpului nostru, Paul Taylor. Se intitulază *Private Domain* și constituie o adevărată „revelație literară” după cum remarcă critica literară. De fapt un dialog interior transcris cu fidelitate între Taylor și raisonneur-ul conștiinței sale, George Tacet, un partener invizibil construit în manieră dickensiană al cărui discurs înflorat și baroc contrastează cu stilul sec și incisiv al lui Taylor. „O mică și incîntătoare capodoperă a genului” notează Laura Shapiro pentru Newsweek.

ACTUAL

TOP 13

SECȚIA ROMÂNĂ

1. STEREO — Tot ce e mai bun în noi;
2. ALINA-MARIA NEUHAUSER — Te aștept;
3. AURA URZICEANU — Vreau să vii în viața mea;
4. DORU CĂPLESCU — Vă dăruim un gînd de pace;
5. CORINA CHIRIAC — Într-o zi;
6. TIMPURI NOI — Numai cu tine;
7. SORINA MOLVAI — Copil hoinar;
8. GABRIEL COTABIȚĂ — Noaptea albastră;
9. LIANA ȘI MIHAI ELEKES — Ce va fi;
10. MIRCEA BANICIU — Adelina;
11. CORNELIA VORVOREANU — Noapte de dor;
12. AURA URZICEANU — Vis pentru doi;
13. MIRABELA DAUER — Te aștept;

SECȚIA STRĂINĂ

1. BILLY IDOL — Don't Need a Gun;
2. MADONNA — La Isla Bonita;
3. BOY GEORGE — Everything I Own;
4. ERASURE — It Doesn't Have to Be;
5. BEN E KING — Stand by Me;
6. CYNDI LAUPER — Change of Heart;
7. SIMPLY RED — The Right Thing;
8. JACKIE WILSON — I get the Sweetest Feeling;
9. FREDDIE MERCURY — The Great Pretender;
10. MEL & KIM — Respectable;
11. PRINCE — Sing O' the Times;
12. JANET JACKSON — Let's Wait Awhile;
13. CLUB NOUVEAU — Lean on Me.

● Circulă tot mai mult zvonul despre o revenire în forță a lui Michael Jackson. După o tăcere de trei ani, timp în care a stat retras în castelul său de la marginea Los Angelesului, ocupîndu-se cu creșterea animalelor și refuzînd să comunice cu oamenii, Michael a hotărît să reapară în lumea muzicii. Ce l-a scos din lungă amoroală? Se spune că succesul lui Prince.

● Frankie Goes to Hollywood și-au anunțat despărțirea. Solistul vocal, Holly Johnson a hotărît să-și continue cariera de unul singur. După „Wham!”, este a doua mare trupă care dispăre.

MIRCEA ZANE

Viktoria Tokareva: CA UN ARBORE, CA UN RÎU...

Vitali se uită la Trofimov.
 — Spune că ți-a fost, îi zise acesta, cu glas scăzut.
 — Cum să nu... Mi-a fost o frică... își juca foarte convingător rolul Vitali.
 — Tocmai asta e de apreciat, observă regizorul. Căci acolo unde nu există frică nu există nici eroism.
 Incepu să detoneze muzica. Masa se așază chiar în dreptul orchestrei. Străinat o invită pe Silvana la dans și ea se ridică de pe scaun. Purta o rochie de mătase în culoarea trandafirilor galbeni. Mireasma amăruie, de iasomie, a parfumului ei alinase ca o adiere obrazii lui Trofimov.
 Insoțită de străin, actrița se pierdea printre dansatori. Omul abia dacă ajungea până la cot. Dar în Occident așa ceva pesemne că nu contează. Dacă partenerul îi e bogat, poate să-ți ajungă și până la genunchi.
 — Grozavă iapă! reacționa Vitali avînd-o în vedere pe Silvana.
 Trofimov nu se simți jignit pentru aprecierea privilegioasă la Silvana. Dimpotrivă, minimalizînd-o, Vitali o umanizase. Reducînd parca distanța dintre ea, Silvana cea inaccesibilă, și el, Trofimov cel obișnuit. La urma urmei, toți oamenii nu sînt decît oameni, fiecare om nu-i decît om! nimic altceva.
 — Măcar să-ți fi pus alle haine, observă pe un ton pasnic Trofimov.
 — Pentru ce? făcu Vitali. Mă simt bine și așa.
 — Dumneata te-i fi simțind. Pentru că nu te vezi cum arăți. Ceilalți însă nu se simt la fel. Căci ei te văd.
 — Formalisme, zise cu neglijență Vitali. Da' cetățeanul acela cine-i?
 — Care cetățean? nu-l înțelegese Trofimov.
 — Acela, drept care m-ai dat pe mine.
 — Îl cheamă Alain Bombard, rosti gazetarul, apăsînd pe silabe.
 — Îi tătar?
 — Nu, Francez. A traversat oceanul cu o barcă pneumatică.
 — Pentru ce?
 — Ca să verifice posibilitățile organismului omeneș.
 — Cum, adică?
 — Voia să-și dea seama ce poate un om rămas singur în largul oceanului.
 — Și ce poate?
 — Poate să moară. Dar să și supraviețuiască. Totul nu depinde decît de ei însuși.
 — Da' dacă l-ar fi infulecat rechinii?
 — Puteau să-l și infulece. Omul a riscat.
 — De ce? În numele cărui scop?
 — Ai mai pus întrebarea asta, zise Trofimov. Bombard a vrut să demonstreze că moartea naufragiaților se datorește friei și numai friei. Și a demonstrat că, dacă nu te sperii, poți să supraviețuiești. Mîncînd pește crud și potolindu-ți setea cu apă din ocean.
 — Naufragiase și el?
 — Nu.
 — Și atunci ce nevoie avea să întreprindă așa ceva?
 — Personal n-avea nevoie. A făcut-o pentru alții. A vrut să demonstreze că din orice situație se poate găsi o cale de ieșire.
 — Aha, Vitali căzu pe gânduri. Și l-au plătit pentru treaba asta?
 — Nu știu. Poate că da, poate că nu. Nu asta are importanță.
 — Da' ce anume?
 — Ideea...
 Curînd, Silvana și străinul reveniră la masă. Actrița nu-și mai lua ochii de la Vitali, ca și cînd pe fruntea acestuia ar fi fost asternută o inscripție în limbă arabă, care trebuia descifrată.
 — De ce s-o fi holbind la mine? făcu mirat Vitali.
 — Intrăb-o.
 Trofimov sta încordat, ca înaintea unui sălt cu parașuta, și, în cele din urmă, o invită pe Silvana la dans.
 Actrița se ridică și veni cu el. În fata orchestrei se mișcau siluetele peștrite ale dansatorilor. Era un dans lent. Trofimov îi puse femeii o mîină pe talie. Talia era aspră și tare, parcă dată cu ghips. „Pesemne poartă corset”, gîndi Trofimov. Chipurile celor doi se aflau la același nivel. „Nici nu-i așa de înaltă, gîndi iar Trofimov. Nu măsoară decît vreo metru optzeci.”
 Pe sub ochi, Silvana n-avea nici o cută. Pielea obrazului îi sta întinsă ca pielea de pe o tobă.
 „Așa ceva nu e cu puțință. Își zise Trofimov. Doar n-a putut ea să nu ridice și să nu plîngă niciodată în viață.”
 Trupul Silvanei nu iradia nimic, nici căldură, nici răceală, și Trofimov avea brusc impresia că dansează cu o pănușă mare, și că, între omoplați, ea trebuie să aibă un orificiu pentru cheia de invirtit arcul.

Dansul luă sfîrșit. Cei doi reveniră la masă.
 — Spuneți-mi, vă amintiți de filmul „Totul despre ea”, în care ați jucat? îi se adresă Trofimov actriței.
 — Nu cunosc un asemenea film, răspunse Silvana.
 — Cum așa? făcu gazetarul. Doar filmul a rulat și la noi... mai demult.
 Silvana își compuse o expresie de ușoară nedumerire.
 Trofimov rămase descumpănit. Era conștient de faptul că Silvana de atunci și cea de astăzi sînt una și aceeași persoană. Și totuși cea adevărată rămînea Silvana din visele sale, pe cînd Silvana actuală acum lîngă el, părea tocmai ea artificială, de parcă ar fi fost umplută cu cili.
 — Se prea poate ca filmul să fi avut la ei altă denumire, presupuse străinul. Cei doi se ocupă la dumpeayoastră de difuzarea filmelor străine le dau câte o dată denumiri care li se par mai comerciale.
 — Ciudat, zise Trofimov.
 Considerația îi era adresată mai curînd lui însuși decît celor din jur. Dar nu faptul că unor filme le erau născocite denumiri noi i se păru ciudat, ci modul în care i se materializase visul, în care prinsese viață imaginea abstractă de altcîndva.
 Dacă în clipele acelea „stafilococul aurii” din el și-ar fi scos capul și i-ar fi adresat obișnuitul său „Ei și?”, poate că el, Trofimov, s-ar fi simțit mai bine. Ar fi încercat, adică, obișnuitul său sentiment de prăbușire lăuntrică și s-ar fi complăcut un timp în această stare. Dar pînă și stafilococul tăcea mile și nu se făcea simțit. Poate că-și dăduse duhul? Sau poate că Silvana, cea care i-l încu-lase în urmă cu treizeci de ani, l-a lăbrădat acum tot ea?
 Actrița îl invită la dans pe Vitali și se ridică de pe scaun. Vitali nu se clinti din loc.
 — Ești invitat la dans, a făcut Trofimov pe interpretul.
 — Da' eu nu știu să dansez, se sperie Vitali.
 — Descurcă-te, zise Trofimov.
 Bruce, îl cuprinsese un sentiment de liniște. Starea de încordare și panică de pînă atunci îl slăise de puteri. Simți acum nevoia să se așeze mai comod pe scaun, să se destîndă, să nu mai facă nimic altceva decît să privească și să asculte, ba poate chiar să se ridice și să plece acasă, în funcție de ce anume avea să-i convină mai mult.
 Pentru prima și poate pentru ultima oară din viața lui, Vitali se văzu dansînd la un bar al presei cu o actriță străină. Era mai scund cu un cap decît ea și nu izbutea să vadă înaintea lui decît podobele expuse pe sinii femeii, ca pe raftul unui magazin de bijuterii.
 Două miini mari i se odihneau pe umeri și lui i se părea că pe umeri i-au fost așezate două fiare de călcat, atît erau miințele acelea de grele și de fierbînti. Trupul italiencii iradia un soi de porceleală. Vitali încerca senzația că se află în cabina rețelei de înaltă tensiune aflată în preajma blocului lor și pe usa căreia era desenat un cap de mort și două oase încrucșate. Ținîndu-se strîns de Silvana, își simțea viața în primejdie. Nu era mare șofală de viața lui, dar alta nu avea.
 Silvana se aplecă și-i spuse ceva la ureche.
 Vitali făcu un semn spre orchestră, apoi spre propriile lui urechi și, în cele din urmă, fluturî mină în semn de negație. Complexul de gesturi trebuia să însemne că „n-aude nici pe dracu’.”
 Silvana dădu din cap, ceea ce însemna că a înțeles, apoi arătă spre usa de ieșire. Vitali pricepu că femeia îi propune să iasă pe stradă, ca să stea de vorbă în liniste și la aer curat.
 — Haide-m, se declară el de acord. O priose pe Silvana de cot, și se îndreptară amîndoi spre ieșire.
 Sirecurîndu-se printre mese, trecură și pe lîngă cea la care nu mai sedeau acum decît Trofimov și străinul. Regizorul dispăruse: pesemne, se dusese acasă și se virise în pat. Cît despre Bantik, acesta își mutase reședința la o altă masă, lîngă o micuță blondină, ce semăna cu Degetica. Îi zări pe Vitali și Silvana, întoarse capul și privi în urma lor. Vru să le strige ceva, dar nu mai apucă s-o facă.
 — Ia mai dă-i naibii, găsi o rezolvare Degetica își sălta cu satisfacție născutul. Bantik îi trimitea la naiba pe toți, afară de ea. Asta însemna că ea le este superioară. Că îi întrecea pe toți. Pe Bantik însă părea că-l chinuiește un gînd. Într-adevăr, unul din cei cu care se zădărnise adineoari la masă traversase oceanul cu barca, altul era „il grande professore”, cel

de-al treilea venise din țări străine. Fiecare dispunea deci de cite un atu. Numai el nu dispunea decît de niste rublisoare. Nici asta nu era de colca, totuși era prea puțin.
 — Nu te necăji, îi consolă Degetica, întîindu-i starea sufletească, desi fara a-i înțelege cauza. Toți aștia sînt bătrîni, pe cînd tu ești tînăr.
 Bantik se învioră. Cum de a bătrîni să omîta un atu cum era prioritar în tinerețe, ba încă o tinerețe plină de perspective? El încă nu și dădea că o singură zi durează mult, în timp ce un deceniu zboară ca o singură clipă. Că nu vor mai trece decît două clipe și el nu va mai fi tînăr, pornind atunci să caute alte surori, mai sigure...
 Silvana ocoli clădirea boticului și intră în hol prin intrarea principală, trecînd pe lîngă portierul cel blînd de emfază, ca înfățișarea lui de președinte al unui stat micuț. Privirea atotvăzătoare și totodată absentă a portierului îl cam intimidă pe Vitali, dar Silvana întoarse capul, ca și cînd ar fi controlat integritatea trupească a însoțitorului său, și atunci el o urmă curajos, desi nu și dădea seama încotro și cu ce scop este condus.
 Pășiră amîndoi în cabina largă a ascensorului și, chiar acolo, în cabină abia limpede ca pentru Vitali începe o viață nouă: o clipă mai tîrziu se și înaltă spre această viață.
 Apartamentul pe care îl ocupa Silvana era înalt, tavanele aflîndu-se la vreo șase metri de dușumea. Intercalînd pe la jumătatea pereților încă un planșeu, al fi putut să obții două apartamente înalte de cite trei metri, exact ca cele moderne cu „comfort sport”.
 — E oareșcare înălțime aci, zise Vitali, ridicînd brațul.
 — Che cosa? făcu Silvana.
 — Hai că nu-i nimic, zise Vitali și se așeză în fotoliu, gîuit de mireasma ce-i ajunsese la nări. Priprișit, în ciuda spațiului larg ocupat de actriță, plutea mireasma sufocantă a parfumului ei.
 „Cade țîntaru' din zbor”, gîndi Vitali, și aceasta fu singura calitate pe care o găsi miresei. Moscova traversa în acel an-o vară toridă, vreme îndrăgită de țîntari. Mai ales că astăzi avem de a face cu o țîntărimă aprigă: a ajuns să se prăsească și la oraș. Pe asfalt. Ba chiar și moliiile au evoluat: infulecă pînă și materialele sintetice. De fapt, dacă ai sta să te gîndești, cam ce-ar putea să infulece de vreme ce nu se mai fabrica fire naturale? Astăzi, firul e ori sută la sută, ori cincizeci la sută sintetic. Ba chiar și omul a început să fie deprim cu treburile dintr-astea: se zice că au apărut pînă și icre negre sintetice. Nici nu le deosebești, cică, de cele naturale.
 Dar ce amestec au aci moliiile și țîntarii?
 Intrînd în cameră, Silvana întinse amîndouă miinile spre Vitali și porni să turuie, în limba ei. Cuvintele i se succedau în șiruri strînse, păreau rotunde și netede, ca piște bile de biliard. Sensul lor Vitali nu-l înțelegea, dar bănuta că înălțimea îi spunea ceva pe care îl considera foarte important pentru ea. Femeii îi apăruseră chiar și lacrimi în ochi. Era îmbrăcată curat, obrazul îi era neted de la hrană consistentă, icre negre pesemne că mîncă cu lingura.
 — Iuzurești, soro, îi zise Vitali. S-o fi dus tu ca alde Nadka mea, atunci să te fi văzut. Da' așa, ia te uită... mîrgole, tavane...
 — Che cosa? făcu Silvana.
 — Nimic. Vorbeam și eu. Nu mai poți, zic, de-atîta bînc. Da' să știi: omul trebuie să treacă și prin greutăți. Fără greutăți nu se poate. Că altminteri ajungi la descompunere morală. Pricepi?
 Silvana începu să turuie și mai repede. Vorbele i se rostogoleau zornăind, se loveau una de alta, se rispeau priprișur. Pleoapele îi erau date cu rimel și sus și jos, lacrimile îi inmuiaseră sulimanul, și pe sub ochi i se desenaseră fire negre, ca la clovni. Lui Vitali i se făcu mița de ea.
 — Lasă, îi spuse, nu te mai oftea. Ia zi, nepoți ai? Că de trăit ai trăit pînă acu' după pofta inimii, de-acel încolo ar trebui să mai stai cu nepoții. Așa îi-o trece și timpul mai ușor. Că ce e viața? Trecere de timp. Dacă e veselie, timpul zboară repede. Dacă e plictiseală, zici că abia se tirie. Uite, am un coleg, unul Kuzeacv. Aseară m-am înteles cu un locatar, ăla de șade la nouăzeci și trei, să venim astăzi, ca să-i recordăm la canalizare mașina de spălat. Ne-am învoit pentru douăzeci și cinci de ruble. Adică douăsprezece și cincizeci de căciulă. Și ce crezi? Pînă la urmă, omul l-a chemat numai pe Kuzeacv. Mie, adică, cotu'. Ia zi, e frumos? Așa-i că nu? Și totuși nu

mă-a pasat cituși de puțin. M-am considerat adică, mai presus de-o treabă ca asta. Pricepi? Așa să faci și matale...
 Silvana îi ascultă cu luare aminte și cu încredere, ca o fetișcană. I se părea că omul acesta îi spune ceva deosebit de important, merit să-i rezolve toate problemele. Desi nu-i înțelegea vorbele, totuși conștințerea cu care el le rostca, pînă și subțolul vocii sale îi aduceau în suflet tot mai multă liniște și încredere.
 Fiecare dintre cei doi vorbeau despre ceva ce îi durca pe el, dar Silvanei i se părea că omul din fata ei o înțelege mai bine decît oricare altul și că ea poate fi ea și asistată pînă la capăt. Să-i mărturisescă pînă și ceva ce se ferise pînă acum să-i spună sîsiei.
 — Am cincizeci de ani, zise deodată, zornăind fără voce. Și totuși rolul cel mai important încă nu mi l-am jucat și nici bărbatul la care visez nu mi l-am găsit. Asta înseamnă că, de fapt, încă nu am realizat nimic, că totul mi se află în viitor, ca și atunci cînd aveam douăzeci de ani. De curînd încă am implinit cincizeci...
 Rusul reîncepu să vorbească, și ei i se păru că-i spune:
 — Să știi că trupul îmbătrînește mai repede decît sufletul. Mai bine zis, sufletul nu îmbătrînește deloc. Rămîne mereu la vîrstă de douăzeci de ani. La toată lumea, deci și la dumneata...
 — Și totuși îmi pare rău de mine. Toată viața am căutat Dragostea, dar n-am găsit-o.
 — Înseamnă că tot dumnceata ai fost de vină.
 — Știu. Și mai știu că vina mea a constat în acceptarea compromisului. Am acceptat să mă multumesc cu surogate. Am fost lasă, pentru că îmi era teamă să rămîn singură. De aceea pe El l-am așteptat în compania altuia. Dar asta nu-i o soluție. În viață trebuie să știi să risți. Uite, dumnceata ți-ai riscat viața și ai câștigat.
 — Ești convinsă de treaba asta?
 — Bineînțeles. Dumneata ești un om adevărat. Toți cei pe care i-am cunoscut eu în viață își prețuiau mai mult decît orice propria lor piele. Dumitale însă nu ți-a pasat de ea. Toți cei pe care i-am cunoscut aveau o grijă deosebită de aspectul lor exterior. Pe cînd dumneata nu pui preț pe vestiminte, nu urmezi moda, nici măcar nu-ți cureți unghiile. Dar toate acestea îți vin bine, pentru că ești un om adevărat. Și cit de ridicoli par în preajma dumitale toți ceilalți cu cravatele, batistele și pungile lor dolidora.
 — Te-ai îndrăgostit de mine?
 — Nu. Dar am impresia că ne asemănăm. Să știi că sînt și eu un om adevărat. Și mă simt foarte singur.
 Silvanei i se umplură din nou ochii de lacrimi.
 — Ei hai, lasă. Vitali o atinse ușurel, cu mîna.
 — Sînt tristă. Nu-mi pot găsi liniștea. Tot am impresia că Dragostea aceea mare și adevărată, dragostea cu majusculă, m-a așteptat toată viața, dar că eu n-am dat ochii cu ea. Am lucrat în filme ca să devin celebră, să-mi lărgesc cercul cunoștințelor și astfel să-l pot găsi pe El. Dar nici frumusețea, nici popularitatea nu-ți sînt aici de nici un folos. Știu că sînt talentată, o simt, însă principalul talent al unei femei e să-l găsească pe El, omul cu care să poată traversa cu mindrie întreaga ei viață. Viața mea însă se apropie de amurg.
 — Nu ești numai dumnceata în situația asta, rosti calm, rusul.
 — Da, dar pentru mine contează.
 — Pentru toată lumea contează.
 — Și ce zici că ar trebui să fac?
 — Să te impacii cu situația.
 — Nu pot. Astăzi mi se pare mai mult ca oricînd că viața mai are să-mi ofere multe. Că am totul înainte.
 — Asta e pentru că îmbătrînești. Tîncirilor li se pare că totul a rămas în urmă. Pe cînd bătrînilor, că totul e înainte.
 — Ești aspru față de oameni.
 — Și față de mine însumi. E mai bine să-ți spui adevărul fără ascunzișuri.
 — Ba oamenii talentați nu îmbătrînesc. Talentul este un ecou al copilăriei.
 — N-ai decît să-ți crezi iluzii. Dar dacă îmi ceri sfatul, eu îți spun așa: trebuie să coresponzi ficcărui anotimp al vieții tale.
 Silvana înălță sprincenele:
 — Cum adică?
 — Să fii ca un arbore, ca un rîu.

Prezentare și traducere de ALEXANDRU CALAIS

(Va urma)

Important

Un semn că personalitatea savantului NICOLAE IORGA se află într-o stringentă actualitate îl constituie reeditarea operei sale în condiții științifice impecabile. Ultimul tom se intitulează **CONFERINȚE** și își declină specificul prin subtitlu: **IDEA UNITĂȚII ROMÂNEȘTI**. Este o ediție îngrijită de doi specialiști în materie, Ștefan Lemny și Rodica Rotaru. Cel dintîi realizează postfața, notele și bibliografia.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA:
 București, Piața Științei, Tel. 17
 60 10, 17 60 20. Abonamentele se fac
 la oficiile postale și difuzorii din
 întreprinderi și instituții. Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Științei” eforturi din strălucire se pot
 abona prin „ROMPRESFILATELIA” — Sectorul expor-
 t-imporți presă P.O. Box 12-201, telex 10376 prstlr
 București, Calea Griviței nr. 64-66.